Контрольный экземпляр

Масссе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

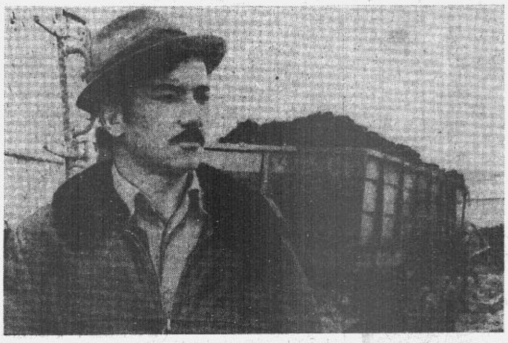
Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ЕРА, 7 ФЕВРАЛЬ, 1985 ШУ. ◆ № 17 (7052). ◆ Мах 3 кеп.

КОТБАЬННАРАШТА — СОВГIАТАШ

Селхан «Старогрозяефть» НГДУ актови зале гулбеннабар мехкдаьтта доахараш, инженерно-технически болхлой, управлене, партийни, профсоюзни, комсомольски организацей кулгалхой. 1984 шера балха итогегIа республике котъяьннай цар коллектив. Дить шера планал совгIа 227,3 эзар тонн «Iаьржа дошув» даьккхад цар, болх бе йолаялийтай 55 керда скважина. Ер пятилетка дIайолаеннача хана денз «Грознефть» объединене ше санна йолча управленешта юкъе хIара квартале призови моттигаш йоахаш хьаенай из. ХIаьта соахкара план коллективо 9 декабре кхоачашйир. Из бахьан долаш коллективана хьожаяьй КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе байракх.

Из деза совгIат дIадалара хетаяь хинна из собрани лоацца къамаьл деш хьайиллар НГДУ профкома председатела Г. П. Ковалевас. Цул тIехьагIа котбаьннарашта ловца а боаккхаш, ЦIе байракх НГДУ кулгалхошка дIалу Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова.

КПСС Старопромысловски райкома секретара А. М. Астафурова, «Старогрознефть» НГДУ начальника К. И. Ивинске из совгIат шоашта даларах дег тIара баркал аьлар, дIахо йодача хана а района мехкдаьттахоша шоай балха темпаш лох ца ялийтара низи хьинари кходергдац, аьнна тешам белар.

Укх Iан деношка шоай ма хулла дукхагIа органически удобренеш кхашка дIаяхьа гIерташ тIатеIIа къахьегаш ба Назранерча «Сельхозхимия» объединене механизатораш. Царна юкъе яьржача социалистически яхье белгалваьннав Эсмурзиев Гирихан. Юкъера лаьрхIача хIара дийнахьа 100 тонн удобренеш дIахьу цо ший тракторца.

СУРТА ТIА: механизатор Эсмурзиев Гирихан.

И. ПЛИЕВА сурт.

1% — 0,5%

МАССАДОЛЧУН — ТЕРКО

Дерригa низаш оарцагIадаьха къахьегаш хьайоагIа «Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно-экспериментальни завода коллектив. Наггахьа бутт, квартал дIаяхийтаяц цо производственни планаш, тIайийца социалистически декхараш кхоачаш ца деш ше болх бе йолаеннача укх шийтта шера.

Укх тIеххьарча цхьан-шин шера къаьстта дика да заводa хьокхамаш.

Еррига бригадаш къахьегам кердача хьисапе вIаштIехьбаьккха болх беш я. ХIаьта цу гIулакхо хоалуш лакхъю къахьегама овсарле. Цунца цхьана лохду продукцега дIадодар.

Фу хувцаденнад бригадни подрядагIа болх бе бригадаш йолалларах?

Цу хаттара жоп луш завода парткома секретара Зацепин Витале дувц:

— Хьаэцаргья вай заводе дикагIа лоархIаш йола А. Бесединa кулгалдеш йола штамповщиккий бригада. ДIадахача шера балхий итогех цу бригаде къахьегама овсарле 4,6 процент лакхъелар, продукцега дIадодар 3,7 процент лохдир. Цунга кхачалехьа дикка халонаш духьала пийсъелар бригадана. Балха разрядага хьежжа эцар бригaдерча наха алапи. Са разряд лакхагIа а я аз кIезигагIа къахьийгадар, аьнна алапи дукхагIа а хургда сона, яха уйлаш яраш а нийслора. ТIаккха балха разряд лохагIа йолчо дукхагIа къахьегарах ший разрядага хьежжа мара эцацар ахча. Цудухьа лерттIа, хила еззача тайпара хилацар къахьегама овсарле а. Из тайпа кхоачамбоацар сихха дIадаккха дезаш дар. ХIаравар дог тийша ва цун къахьегама овсарле лакхагIа мел хул, алапи а дукхагIа хургхиларах.

Заводе болх беча нахах 97 процент бараш кердача хьисапе къахьегам вIаштIехьбаьккха болх беш ба. Дукхьал дIадахача шера еррига а заводе гIолла дIалаьрхIача къахьегама овсарле лакхъеннай 3,1 процент, хIаьта продукци хьаеш дIадодар лохдаьд 2,3 процент.

Кхы цхьаькха кердадар юкъедоаладаьд заводе къахьегама овсарле лакхъяра. Ялх сагах латтача А. Бесединa бригадо моллагIа штамп хьаеча хана бригаде мел волча саго хIаране цунна эша цхьацца операци чакхйоахар. Дукха къахьегам а балха ха йоаеш гIулакх а дар из. ХIара саго шин-кхаь станока тIа массехк балха операци чакхъяьккха езар. ХIаьта хIанз станокашта меттел керда автоматаш оттаяьй штампаш хьаяра. Цхьан автомато еррига балха операцеш ше чакх а яьхе кийча штамп хьаю.

Цудухьа наьха къахьегам аттача баккхарца цхьана шозза лакхйир къахьегама овсарле а. ХIаьта оатхал хьаеш дуккха а кIезигагIа металл а дов хIанз.

Дукхача хана денз дикагIчарех лоархIаш хьайоагIа заводе А. Алехинa кулгалду токарий бригада, В. Новицкая керте латта радиомонтажникий бригада. Цу шин бригада тахан къахьег укх шера июнь бетта чотагIа. ХIаьта «Коталон 40 шу дизара — 40 къахьегама кIирa!», яхача болама тIехьа яхь дIайолаяьраш а уж бригадаш яр заводе.

Къахьегама овсарле лакхъяра чIоагIа лоархIаме да наьха балха а бытови а хьалаш тоадар. Цудухьа из гIулакх дика кхетадеш завода администраце, партийни профсоюзни организацеша бIаргакIалхара далийтац уж делаш.

ХIара цех, участок фоцIендеш йолча кондиционераща, бытовой холодильникаща, кхы мел эшача хIанзарча хаю дIадехарашка хьежжа йолча оборудованеща Iалашъяь я укхаза. Массе йолча метте цIена я, зизаш да цехашка дIа мел хьежача гуш.

А. ШОВХАЛОВ.

Техника кийча хилийта

Балхацара безам чIоагIбелча...

ТIеххьарча хана геттара дукха нах хул коллективни подрядагIа къахьега безам болаш. Укх шера, масала, механизатораша дехар а даь, цу хьисапе комбайнаш, тIехьаювза инвенатаръ тоаяра цех вIашагIъеллар Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхозе. Цхьайтта саг юкъевоагIа машинни ков начальника Кортов Александра кулгалдеча цу коллективана. Берригаш а комбайнаш, тIехьаювза инвентаръ дика йовзаш а тоае ховш а нах ба. Царех ба вежарий КучеровгIар Александри, Владимири, Василийи, Овсянников Владимир. БоккхагIа болча шоай повкъостел тIехьа ца биса гIерташ хьинаре къахьег къонача механизатораша Борзенко Александра, Дрохотов Виктора, Стариков Владимира. Геттара раьзa ва Кортов Александр сварщика Шияховна а.

— Иззамо говзанча атта коравоагIаргвац. Цул совгIа, ше хьадер сиха а ду цо, — йоах Кортова.

— БIаьстан балхашка техника, тIехьаювза инвентарь ма хулла сихагIеи тешамегIеи кийчъяра тIахьехаш района берригача механизаторашка кхайкарал дир оаха соахка. Инициатораш хилар сий долаш да. Цхьабакъда, геттара бехктокхаме а да. Яхье хадданза хьалха хила декхарийла ду цу гIулакхо, — тIатехар цо.

ХIанз яхье хьалха латт из коллектив. Колхоза тIехьаювзаш йола инвентарь январь бутт юкъекхоачаш тоа а яь, доагIа гIулакх а даь дIаоттаяьй. 26 комбайнех 14 тоаяьй хIанзле. Йиса шийтта 23 феврале кийча хилийта дага ба.

— Ши-кхо ди далалехьа кIезигагIа яле кхы а йиъ комбайн кийчон мугIаре дIаоттаергья оаха. Вожаш тоаяра дукха ха йоае езаргьяц. Царех 6 лурчагIа йоаляль цIена комбайнаш я, — йоах цу цеха мастер-наладчика Наии Ивана.

МалагIча гIулакхаша йиш хулийт иштта болх бе? — хьаьттача:

— Эггара хьалха къахьегам коллективни подрядагIа вIаштIехьбаккхаро. Хьинаре къахьег наха, лех кхы а сихагIеи дикагIеи болх бе йиш хулийта таронаш. Наии Ивана дага а деха комбайнаш поточно-узловой хьисапе тоаю оаха хIанз. Кхыча тайпара аьлча, двигатель, масала, из дикагIа ховш волчо тоаю, топливни аппаратура кхычо, и. кх. дI. Цу гIулакхо 8 процент лакхъяьй къахьегама овсарле. Болх барга хьежжа да алапеш а. Дийнахьа ийс сом, тума ца доаккхаш цхьаккха а висац. 1 март хьатIакхоачаш комбайнаш оаха тоаяь йоахе, даьккхача хIара сома цхьацца килограмм кхоачийташ ялат лург долаш а да, — аьлар Кортов Александра.

М. ХАМАТХАНОВ.

Культура рузкъа — халкъа

П. Н. Демичевца харжархой вIашагIкхетар

Коммунизм хьалъеча доаха толамаш айхха дувзаденна да халкъа культура, образовани, эстетически правственнии кхетам дегIабарца. Из белгалдаьхар Ярославле 5 феврале Кировски хоржамий округера харжархой цу округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттаваьча кандидатаца — КПСС ЦК Политбюро членалла кандидатаца, СССР культура министрца Петр Нилович Демичевца вIашагIкхийттача метте.

ЧIоаггIа дегаш гIоздаьнна болаш сийлен президиум хержар новкъост К. У. Черненко керте латтача КПСС Центральни Комитета Политбюро составах.

Депутаталла кандидата доверенни лицос — Ф. Волкова цIерагIча академически театра керттерча режиссера РСФСР халкъа артиста Г. Б. Дроздова, П. Н. Демичева вахара никъ а къахьегама гIулакхаш а дийца, берригa харжархой тIахьийхар хоржамаш хулача дийнахьа коммунистийи парте боацарийи йохаргйоацача блока кандидата тIехьа кхадж тассара.

ВIашагIкхийттача къамаьлаш дир Ярославски дизельни аппаратура завода оператора И. А. Грицюка, медицински института ректора Ю. В. Новикова, педагогически института студенткас О. В. Куделинас, кхычар. Цар хьахкайкадир, Ярославлеи областея къахьегамхоша, берригача советски наха а санна, КПСС-еи Советски пачхахьалкхена чуреи арахьареи политика дег тIара къоабалъеши хьаллоацаши хилар, кердача къахьегама толамаща КПСС XXVII съездаи Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизараи, стахановски болама 50 шу дизара накъабеха, пятилетка чакхйоалача шереи бIарччача пятилеткаи задаанеш толаме кхоачашъе лаьрхIа уж хилар.

Къамаьл дир гулбеннараша безаме тIайийцача П. Н. Демичева. Цо дег тIара баркал аьлар къахьегама коллективашта шийх бокха тешам боларах — РСФСР Лакхехьарча Совете шийн кандидатура оттаярах.

Советски халкъ РСФСР Лакхехьарча Совете, кхыча союзни, автономни республикай Лакхехьарча Советашка, халкъа депутатий моттигерча Советашка деча хоржамашка дода цхьоагIо йолаши парте ленински партена гоннахьа кхотаденнеи, йоахар дIахо оратора. Партеи, халкъеи цхьоагIо — вай низ духбувла хьаст, социалистически общество эргаяьккха тоаеча, коммунистически общество хьалъеча керда толамаш доахаргхиларах бола тешам.

ДIахо депутаталла кандидата йоахар, КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо бехктокхаме декхар оттадаьд социалистически культура идеологически социальни эффективность лакхъяра. Советски искусства идейни художественни боарам лакхбар — тахан из да творчески интеллигенце ерригача отрядаша кхоачашдеш дола керттера практически декхар, белгалдаьккхар оратора. ХIанзарча хьалашка советски социалистически культура дегIаяр белгалдоал къамий культураш вIаши ювзаллареи вIаши йIаьхий хилареи процессаш дикка кIоаргъяларца.

Ленински парти, аьлар П. Н. Демичева ший къамаьл чакхдоалаш, ший аргIанарча, КПСС XXVII съездага йода. ХIара къахьегама коллектив, берригa советски нах кийчлу коммунистий ерригсоюзни форума коммунизм хьалъеча ерригача участкашка доахача кердача толамашца накъабаха. Цунах латт парте дерхIараш кхоачашхургхиларах, берригача советски наьха къахьегамеи вахареи лейтмотив а хинна дIаоттаргхиларах бола тешам.

(ТАСС).

МАШАРИ СОЦИАЛИЗМИ БАХЬАН

К. В. Русаковца харжархой вIашагIкхетар

Союзни автономни республикай Лакхехьарча Советашка халкъа депутатий моттигашкарча Советашка деча хоржамашта еча кийчоно тешал ду советски нах Советски Союза Коммунистически партена гонахьа чIоагIа кхотабенна хилара, цар цун социалистически Даьхен низ чIоагIбара, советски халкъа вахара хьал тоадара, планета тIара машар па бохийтаран чIоагIбараи тIаерзаяь йола ленински машара политика еррига хьаллоацаш хилара.

5 феврале Ростов-на-Дону хилар Пролетарски хоржамий округерча харжархой РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидатаца, КПСС ЦК секретараца Константин Викторович Русаковца вIашагIкхетар.

ЧIоаггIа дегаш ураатта а болаш хержар гулбеннараша К. У. Черненко керте а волаш йолча КПСС ЦК Политбюро составах латта сийлен президиум.

Депутаталла волча кандидата тешам беннача саго — «Рабочий» яхача ростовски комбината газогенераторщика Социалистически Къахьегама Турпала И. Т. Полякова — дийцар К. В. Русакова вахара наькъахи цо даьча балхехи, цо тIахьийхар хоржамхой выбораш хулача дийнахьа массане а коммунистийи парте боацарийи йохаргйоацача блока кандидата тIехьа кхадж тассара.

ВIашагIкхетаре къамаьлаш даьча тIеханахьа дувхаду баракъаш арахецача хIамаш тегача объединене болхлочо В. И. Божковас, «Красный Аксай» яхача завода профкома председатела А. Г. Дербенева, М. Горьке цIерагIча драма пачхахьалкхен драматически театра актриса РСФСР халкъа артистка К. Н. Абаше, кхычар кертагIдоахар областерча къахьегамхоша, берригача советски наха а санна, Коммунистически партеи Советски пачхахьалкхеня чуреи арахьареи политика еррига а йиза а хьаллоацаши къоабалъеши хилар а уж пятилетка чакхйоалача шерах хьинареча балха шу де чIоагIдаь хилар а.

Къамаьл дир гулбеннараша раьза болаш тIайийцача К. В. Русакова. Ший сий дарагIа къахьегамхой коллективашта, РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжара шоай кандидат веш ший цIи яьккхача Ростовски областа Пролетарски хоржамий округерча берригача харжархошта дег тIара баркал а аьнна, цо кертагIдаьккхар, дерригнех ше эггара хьалха ленински Коммунистически партех советски наькха кIоаргга тешам бенна хилар хьагойташ дола хIама лоархIаш хилар.

Депутаталла кандидата дийцар мохк социально-экономически дегIаахара дешаех, юкъарча гIулакха юкъе Ростовски областерча къахьегамхоша лоацача даькъах.

Боккха теркам тIабахийтар К. В. Русакова дунен халкъашта юкъерча дешашта. Вай политика низ болаш я, аьлар оратора, из еррига а дерригача прогрессивни машара тIехьарчеи низий, дерригача дунен тIарча адамий хьешташкеи царна дагалаттарашкеи хьежжа йоландаь. Из низ болаш я, из берригача советски наха хьинаре хьаллоацандаь, цун кIийле Советски пачхахьалкхен экономически оборонни низ боландаь. Из низ болаш я, вай мехко гIулакх социалистически доттагIлен мехкашца айхха союз а йолаш леладендаь.

(ТАСС).

ЦХЬА БАРТ БОЛАШ

Советски хоржамаш хулача денна къахьегама толамашца накъабаха, пятилетка программа хьинаре чакхъяккха лаьрхIа хилар хьахьокхаш я харжархой РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттабаьча кандидаташца вIашагIкхетара хетаяь республике хулаш йола хоржамашта хьадхара собранеш.

Самардийнахьа Йоккхача АтагIарча культура ЦIагIа гулбелар № 955 йолча Грозненски юрта хоржамий округа харжархой. Царца вIашагIкхета вера РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттаваь кандидат, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIа секретарь Доку Гапурович Завгаев. Собрани хьайиллар парте Грозненски райкома хьалхарча секретара Х. М. Витушева.

Депутаталла кандидата доверенни лицос, «Атагинский» совхоза шурий комплекса начальника А. М. Делиханова дийцар Д. Г. Завгаева вахара наькъахи къахьегама гIулакхехи, харжархой тIахьийхар хоржамаш хулача дийнахьа коммунистийи парте боацарийи йохаргйоацача блока кандидаташта тIехьа массане а цхьатарра кхадж тассара.

Собране иштта къамаьлаш дир Петропавловски юкъерча школа хьехархочо Ю. В. Изайдаевас, «Юбилейный» совхоза керттерча агронома У. А. Султыгова, «Гикаловское» яхача производственни объединене керттерча агронома А. Д. Никитина, Горячеводски УБР вокххагIволча инженера-геолога В. Д. Бобрышева. Харжархоша наказаш делар кандидата: центральни районни больницеи хIаьта иштта Пригородное яхача юрта культура ЦIаи хьалдара гIо де.

Гулбеннараша безаме тIайийцар Д. Г. Завгаева даь къамаьл. Цо дийцар укх тIеххьарча шерашка республике хиннача дохкийча хувцамех, район дегIаяра итогий анализ йир. Депутаталла кандидата белгалдаьккхар, экономика чIоагIъяра, юртбоахама производстваи къаьстта а хьайбай боахамеи эффективность лакхъяра гIулакха юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка лоархIаме декхараш латтилга. Ер пятилетка тIеххьара шу да, цудухьа дерригa низаш тIадахийтанза даргдац карара дувлийтараш юха меттаоттадараи КПСС XXVII съезда даха ма доаггIара накъадахараи.

Ший къамаьл чакхдоалаш Д. Г. Завгаева дег тIара баркал аьлар ше депутаталла кандидат оттаваьча коллективашта, цо харжархошта дош делар, цар шийх бенна боккха тешам ца боабе ше хьожаргхиларах.

Дукха нах гулбенна яр самардийнахьа № 956 йолча Гудермесски хоржамий округа харжархой собрани. Царца вIашагIкхийтар РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттаваь кандидат, НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Хажбикар Хакяшевич Боков. Собрани хьайиллар КПСС Гудермесски райкома хьалхарча секретара А. В. Шаршавыха.

Къамаьл де дош лу локомотивни депо машиниста С. М. Илесовна, депутаталла кандидата доверенни лицона. Цо гулбеннарашта йийцар Х. Х. Бокова биографи, харжархой тIахьийхар хоржамаш хулача дийнахьа массане а цхьатарра халкъа кандидаташта тIехьа кхадж тассара.

Собране къамаьлаш даьча Суворов-Юртовски юрта Совета исполкома председатела М. Я. Мацаева, «Нефтехимзапчасть» яхача завода слесара А. А. Умнова, № 3 йолча юкъерча школа хьехархочо М. И. Куразовас, ВЛКСМ Гудермесски горкома шоллагIча секретара В. К. Пелипаса, 2-ча горбольница лоро Х. А. Хубиева, мединструментий завода болхлочо Т. Ф. Чечетас хьакхайкадора Даьхен экономически низ чIоагIбара юкъе шоашкара доаггIа дакъа лаца лаьрхIа шоаш хилар. Депутаталла кандидата наказаш делар: г. Гудермесе культура Двореци больницеи хьалъяра дешаш къоастадара гIо де.

Собране къамаьл дир гулбеннараша безаме тIайийцача Х. Х. Бокова. Цо белгалдаьккхар, хIанзарча хоржамашта еча кийчонах бокъонца дола халкъа депутатий Советий гIулакхашка хьажар хиннилга. Парте политика тIатеIIа чакхъяханза, харжархой хьашташ гIулакхаща хьалдацанза даргдац Советаша, халкъа Iаьдал бокъонца ше ма дарра а даь дIаоттадераш хила еза уж. КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленумо дикка айбаьб Советий лоархIам, шеръяьй цар полномочеш. Депутаталла кандидата белгалдаьккхар, района къахьегамхошта хьалхашка бехктокхаме декхараш латтилген уж кхоачашдаьчул тIехьагIа каарча шереи бIарччача пятилеткаи поризводственни планехи социалистически декхарехи тIехдика лоархIадара таро хургйолгеи.

Х. Х. Бокова дег тIара баркал аьлар харжархошта боккха тешам шийх боларах, дош делар царна из боа ца бара ший деррига низаш тIадохийтаргхиларах.

Массава а чIоаггIа дегаш гIоздаьнна волаш чакхъяьлар самардийнахьа Аргунски культура ЦIагIа хинна хоржамашта хьалхара собрани. Укхаза № 960 йолча Шалински хоржамий округа харжархоша вIашагIкхийтар РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат, НГIАССР Министрий Совета председатель Муса Абдурахманович Керимов. Собрани хьайиллар КПСС Шалински райкома хьалхарча секретара Н. И. Айдинова.

М. А. Керимова вахара наькъах дийцар гулбеннарашта «Пищемаш» яхача аргунски завода слесара-сборщика А. Н. Беляева, депутаталла кандидата доверенни лицос. Харжархой тIахьийхар цо коммунистийи парте боацарийи йохаргйоацача блока кандидаташта тIехьа массане а цхьатарра кхадж тассара.

Собране иштта къамаьлаш дир Нохч-ГIалгIай шекара завода экономиста М. Ужахова, № 1 йолча аргунски юкъерча школа хьехархочо Л. З. Самарая, кхычар. Кандидата наказаш делар цар, белггала аьлча, № 1 йолча аргунски юкъерча школана реконструкци яра новкъостал де.

Гулбеннараша безаме тIайийцача М. А. Керимова къамаьл дир собране. Цо белгалдаьккхар, эггара тIехьагIа хоржамаш хиннача дийнахьа денз дIадахача пхе шера республика экономика чIоагIъенна, кIоарга социальни хувцамаш хинна, советски наьха хьал-таро тоаенна хилар. Кхоачашдаьчул тIехьагIа вай Даьхен низ кхы дукхагIа чIоагIбергболаш дола доккхий декхараш оттаду хIанз парте къахьегамхошта хьалхашка. Массе метте, цу даькъе вай республике а, чIоаггIеи беркатеи беш болх ба пятилетка чакхйоалача шера план толаме кхоачашъяра. Толама гIо дергда къахьегама овсарле лакхъяро, экономе режим чIоагIа леларо, бийдали материалаши хьурмат деш лелаяро. Цу даькъе де дезаш дукха хIамаш да Шалински района къахьегамхой а.

Боккха тешам шийх боларах гулбеннарашта дег тIара баркал аьлар М. А. Керимова, дош делар царна из ца боабара ший низ кхоберг ца хиларах.

Оарц дала!

ФУ ДЕШ БАГIА?

«Алханчуртский» совхозе укх шера, планах кхашка дIаяхьа езараш 21 эзар тонн органически удобренеш я. Царех бархI-бархI эзар тонн дIаяхьа езаш ба «Сельхозхимерен» «Сельхозтехникерен» механизатораш, хIаьта юхейиса пхи эзар дIаяхьа езараш совхоза ший механизатораш ба.

«Сельхозхимен» «Сельхозтехникан» укх тIеххьарча шин бетта цхьа грамм хилал органически удобрени йиллаяц совхоза кхашка. Погрузчикаш яц тха яхаш бахьан а доахаш лаьтта хьаьндара гIулакх тесса дитад цар.

Совхозо ший низаща чакхдоахаш дукха балхаш да: хьайбашта доакъар лоаттаде деза, 3800 гектара тIа минеральни удобренеш а тайса подкормика е еза, цул совгIа, тоаеш латта тракторaш а кIевнга яц. ХIаьта а шоай тароних пайда эца гIерташ къахьегаш ба совхоза механизатораш. Укхаза лаьрххIа вIашагIъехкай хьувкъам лакхбара йола звенош.

Масала, № 1 йолча отделенерча механизатораша цхьа эзар тонн гаргга органически удобренеш ехкай шоай кхашка. Цул совгIа, гектара тIа шишша центнер а кхоачийташ 1250 гектара тIа минеральни удобрени а йиллай. РСФСР а Нохч-ГIалгIай АССР а Лакхехьарчеи моттигерчеи Советашка хоржамаш хула ди тIакхачалехьа шоай план кхоачашъяь бала лаьрхIа ба № 3 йолча отделенера лаьтта хьаьндераш.

№ 2 йолча отделенерча звенос 900 гектара тIа йиллай минеральни удобрени.

Цу тайппара. планагIа 3800 гектара тIа йилла йоагIача, 2200 гектара тIа минеральни удобрени йилла баьнаб совхоза механизатораш.

Из-м дика да. Шоай низ дIа ма кхоачча лаьтта хьаьнде гIерт совхоза механизатораш.

Мах бала а ца безаш, совхоза фермашка шортта органически удобрени хилча из а йилла лаьтта хьаьндича да е дуккха ахча а телаш, машинаш а лехкаш хьаккухьа минеральни удобренеш ехкаш лаьтта хьаьндича да боахама пайданегIа? Цу хаттара жоп дала хала дац, цхьа бахьан а уйла йича...

Фу де лерхIаш ба цу гIулакха «Сельхозтехникан», «Сельхозхимен» объединеней кулгалхой, хац-хьогI царна шоаш совхоза а пачхьалкхенна а дер доккха зе долга?!

И. БАРАХОЕВ,

тха общественни корреспондент.

Кхоьча материалий чотагIа

УЙЛА Е ЕЗАШ ДУКХА ДА

Хьинаре къахьегаш ба «Терек» яхача мебельнодахчан хIамаш еча производственни объединене болхлой укх шерен бIарччача пятилеткин планаш толаме кхоачашъяра. Ерригача цехашка, участкашка шерра социалистически яхь йоаржаяьй, тIагIертта къовсам лоаттабу производства эффективности балха дикали лакхъяра, планови заданеши тIанйца декхараши ханал хьалха кхоачашдара.

ДIадахача шера планах дика лоархIабаьб мебельщикаш, къаьстта чIоагIа терко еш, дукха балхаш даьд объединене арахеца продукци дегIаккхувлара. Халданза балха юкъекхийлай керда техникен технологии. Уж тIаерзаьяр материалаш кхоярa, халача балхашта механизаци яра, Керда техника балха юкъейоалаярах 110 эзар сом пайда бир паччахьалкхенна, кхыча участкашка балха хьожаве ткъо болхло мукъа а воалийташ.

Къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара дIадахача шера производствана юкъейоалайир массехк керда метод. Из бахьан долаш 35 эзар сом пайда бир паччахьалкхенна, 20 саг кхычахьа балха хьожаве мукъа а воалийташ. Рационализаторски предложенеш балха юкъейоалаярах предприятена атташ эзараш сомаш пайда баьб. Кхом баран хьурмат даран тIехьа лоэттабеча къовсаме диза дакъа лоац объединене рационализатораша. Царех дуккхачар шоашоай творчески пIанаш я. Республикерча рационализатораштa юкъе йоаржаяьча социалистически яхье, кхайкаьча конкурсашка цкъа санна дукхаза а классни моттигаш а яьхай цар. ДIадахача шера республикерча рационализатораштa юкъе яьржача яхье шоза хьалхара моттиг а хьожаеш, ахчан преми елар. Къонача рационализатора А. Кагановича «Изобретательствай рационализацен отличник» яха сийлен цIи елар.

Объединене общественни организацеша кIоаргга Iома а яь, шерра йоаржайир бригадни формагIа къахьегам вIаштIехьа а баьккха, балха тIа бухсоццаш хьахулачох стимулировани еча бригадай опыт. Цу бригадашка кхыча коллективашкарчул дикка лакхагIа я къахьегама овсарле, цар дукхагIа кхою бийдал, материалаш. Цудухьа, кIезигача нахах латташ йола бригадаш вIашагIа а етташ, йоккхий коллективаш хьайир укхаза. ХIанз объединене къахьегаш я кховзткъа совгIа комплексни 23 специализированни бригада. Къахьегаме хIаране лоацача дакъа коэффициентагIа хьежжа алапеш йиду болхлоша цу бригадашка. Халданза болх беш я бригадий бархI совет. Соахка август бетта Ермоловски ДОК-рча фаттан хьенха шпон арахецача цехера 140 гаргга болхло юкъевоагIаш йола 4 коллектив бригадни подрядага яьккхар. Цо таро хилийтар кхычахьа балха ваха борхI болхло мукъавалийта. Цу гIулакхо шера производствана 12600 сом пайда бу.

Халданза керда резерваш лехаш, уж балха юкъекхувлаш къахьегача объединене мебельщикаша дукха балхаш ду бийдал, материальни, доагора-энергетически ресурсаш кхоярa тIадерзадаь. Цу даькъе дика ка йоалаш къахьийгар цар дIадахача шера: кхойир 7,1 эзар квадратни метр ДВП, 1,4 эзар квадратни метр кIадаш, пхи тонн условни доагор, 240 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 1900 гигакалори йIовхала энерги. ХIаьта а цу даькъе шоашта оттаьь йола нормаш кхоачашъяьяц цар, къаьстта электроэнергии йIовхала энергии кхоярa даькъе. ЙоагIачул дукхагIа дIаахийтай уж.

ХIанз вай мехка къаьстта чIоагIа йоакхо еш да кхом бари хьурмат дари, кхоьча материалий чотах шера шин дийнахьа болх бергболаш гIулакх вIаштIехьданккхари. ХIана нийсденнад-теш йоагIачул дукхагIа энерги йоелга? Из нийсденнад цехий, участкай къахьегама коллективашкара мугIарерча болхлошка кхаччалца бараша кхом баран хьурмат даран даькъе шоашта тIалатта бехктокхам ца кхетабарах. Укхаза чIоагIа Iатзъаш да хьаеча продукцена юкъе брак хилар, къахьегамен производственнии дисциплина лоха хилар, болхлой каст-каста хувцабалар. ДIадахача шера шоай лоIамагIа а прогулаш ярах а балхара дIаваьннав 690 гаргга болхло. Соахка къахьегама а производственни а низам телхабарах дисциплинарни бехктокхаме эзав 304 болхло, уж хул лурчох бехктокхаме эзарел 30 саг дукхагIа. Шоай бехкагIа во продукци хьаярах а бехктокхаме нийзаб болхлойн инженерно-технически болхлойн. Уж а кхы а бахьанаш нийсдаларах соахка йоагIачул дукхагIа йоайир мебельщикаша 369,6 киловатт-сахьат электроэнергии бIаь гигакалори йIовхала энергии. Уж гIулакхаш нийсдаларах кхоачашданзар мебельщикаша къахьегама овсарле планал совгIа цхьа процент лакхъяра арахецача продукцега дIабода мах ах процент лохбара тIанйца хиина социалистически декхараш а.

Уж санна дола кхоачамбоацараш балха тIа нийслургдацар шоаш тIанйца декхараш толаме кхоачашдара шоай ерригa таронаш мебельщикаша оарцагIъяьхаяларе. Цу даькъе йоккха опыт а йолаш, даим социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIаш йола коллективаш кIезига яц объединене. Цар овсаре къахьегарал совгIа, дукха кхою материалаш, йоагIачул лакхагIа хулийт къахьегама овсарле, лохагIа хулийт арахецача продукцега дIадодашдар, цхьаккха тайпа брак а ца нийсйолийташ дикеч тIехдикен хулийт хьаеш йола продукци. Царех я Ш. М. Мацаев керте латтача шоллагIча филиала коллектив. Дуь шера задани соахка 7 декабре кхоачашйир цо. Иштта дика къахьегаш я М. М. Абдулаев керте латтача мебельни шоллагIча цеха коллектив а. Бригадашта юкъе яьржача яхье даим хьалха латташ хьайоагIа В. И. Паренькова, Н. В. Есина, М. М. Амаева, В. Н. Матвеев керте латта коллективаш. Цар опыт шерра йоаржа а еш, бизза пайда эца беза царех. Цу даькъе боккха бехктокхам тIалатт профсоюзни организацешта. Лоацца аьлча, массава оарцагIа а ваьнна юкъарча низаца сихха дIадаха деза балха тIа нийслуш дола кхоачамбоацараш.

Доккхий социалистически декхараш тIанйцад объединене мебельщикаша пятилетка тIеххьарча шера. Цар дош деннад шера планал совгIа ара а хийца бIаь эзар сома маьха продукци маьхалъяккха, къахьегама овсарле заданел совгIа цхьа процент лакх а еш, ерригa тIаккхеташ йола продукции цун чотах хьае, арахецача продукцега дIабодаш бола мах 0,5 процент лох а беш, 129 эзар сом кходе, кхоьча бийдала, материалий чотагIа шера шин дийнахьа болх а беш, пи бIаь эзар сома маьха продукци арахеца, иштта кхы дIахо. Цу даькъе шерра социалистически яхь йоаржаяьча сменаша, цехаша, бригадаша, участкаша даьхача толамий денна итогаш ю, хьинар кхо ца деш къахьегача мебельщикаша толаме уж декхараш кхоачашдеш дIадолалаьд пятилетка тIеххьара шу.

Б. КОСТОЕВ.

БУРУВДЕТТАРИЙ ГIУЛАКХАШ

ФОТОРЕПОРТАЖ

Малгобекски бурув тохара балхий управлене Гандалоев Мухьмад керте латтача № 949 йолча буровой коллективо цхьаккха бутт дIабахийтац ше тIанйца декхараш тIехкхоачаш ца деш. Цулухьа пятилетка графикал дикка хьалха яьнна кхоачашъеш хьайоагIа из.

Проектах скважина йоаккхача тоха дезаш да 4650 метр бурув. Из ханал дукха хьалха теха доаккхаргхиларах бIубенна а болаш, хьинар айденна къахьегаш ба лаьттан ченаш техкараш. Духхьал дIадахача шера цар техар 2800 метр бурув, цунах планал совгIа техар 430 метр совгIа а долаш. ТIехкхоачашъяьй бурувдеттараша дерригача технико-экономически хьоккхамий план а. Бурув тохарга дIабода мах лохбарах паччахьалкхенна кходир 31300 сом. ТIехкхоачашйир планал совгIа цхьа процент къахьегама овсарле лакхъяра парте енна задани а.

Шоаш соахка дахьа къахьегама толамаш тIа-тIа тоадеш къахьегаш ба бурувдеттараш укх шера а «Сийлахь-йоккха Котало яьккха 40 шу дузача цIейна — 40 хьинаре кIира» яхача девизах яьржача социалистически яхье укхаза даим хьалха латташ ва бурувдеттар, коммунистически къахьегама ударник Цечоев Мувса.

Болхлошта юкъера яхьи цар къахьегами хьаькъалца вIаштIехьбаккхара дукха къахьег буровой начальника Гандалоев Мухьмада. Шоай болх тIа-тIа тоабара каст-каста из дагавувлаш хул къахьегама ветеранашца, УБР дикагIболча специалисташца.

Сурташ тIа: 1. укх шера хьалхашка латтача декхарех лаьца дагабоалаш ба УБР центральни инженерно-технологически служба начальник Дж. Дудаеви буровой начальник М. Гандалоеви;

2. къахьегама вахте латташ ва бурувдеттар М. Цечоев.

И. ПЛИЕВА сурташ.

СИЙЛЕН ДЕКХАР

Къахьегамхой тIа-тIа дукхагIа социально-общественни вахара юкъеозар, паччахьалкхен доал деча организацешка цар лоаца дакъа алсамдалар вай демократе хилавза даргдоацар даь дIачIоагIдаьд. ХIаьта из эггара чIоагIагIа белгалдувлаш да Советий балхага хьежача.

Цунна тешал деш йола факташ шортта я. Партийни организацеша кулгал а лоаттадеш, вай городе укх гIеххьарча созывагIа болх беш ва 1145 депутат, шоашта юкъе 47 процент коммунисташ а болаш. Къаьстта КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленум хиначул тIехьагIа, партийни органаша дукха даьд Советаш экономика дегIайоалаяра а социальни декхараш кхоачашдара а даькъе шоашта еннача бокъонех биззагIа пайда эцаш хилийтара, цар балха стили методаши эргайоахаш тоаяра, къахьегамхошцара бувзамаш кхы а чIоагIдара. Алхха 1984 шера городской а районни а Советий сессешка къоастадаьд вахара дуккхача оагIонашца дувзаденна 30 дош, уж дувцача дакъа лаьцад 300 совгIа депутато. Царех хIара иттлагIа волчо сессешка запросаш яьй. Уж керттерча даькъе тIаерзаяь хиннай общественни транспорта болх тоабара, правопорядок чIоагIъяра. Царех дукхагIъяраш хIанзале кхоачашъяьй, хIаьта чакхъяхара низкъала яраши ха а йоккхий затраташ а эшараш город дегIайоалаяра планашта юкъейихьай.

Пятилетка тIеххьара дола ер шу белгала да цхьацкха цхьан хIаманца а. Стахановски болама 50 шу дизара шерра кийчо еш хилаpо а шийн дика влияни ю яхь кхы а шеръяран кIоаргъяран. ХIаьта вай городо из лелаяьй укх пхе шера «ХIара балха дийнахьа хьадер дукхагIен тIехдикен хилийта» яхача девизагIа.

СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химзаводен «Старогрознефть» НГДУ-ен коллективаша, парте тIахьехам хьал а лаьца, карарча шера, алхха йхоаь материалаши доагоро-энергетически ресурсаши дIа а йохийташ, шин дийнахьа болх бе лаьрхIад. Хьалхара коллектив дага я укх шера 2,5 эзар тонн мехкдаьттахимически бийдал, 1,5 миллион киловатт-сахьат электроэнерги, 16 эзар гигакалорий йIовхал, 1100 тонн условни доагор кходе. Иштта дика хьежай шийн кхоачамашкен таронашнен шоллагIъяр а. Управлене мехкдаьттахой социалистически декхарашка белгалдаьккхад 22,5 эзар сома маьха материальни ресурсаш, 600 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхояра чотагIа кхы тIа 17,2 эзар тонн мехкдаьтта доаккхарга, аьнна.

Цу тайпара низкъала дола декхараш тIанйцад шоашта городерча дукхагIйолча предприятей, организацей къахьегамхоша. ХIаьта уж берригаш а, шоаш харжархой хилира тарра, дика кхетадеш ба 24 феврале хургдолча хоржамашта а къахьегама толамаш даькa накъабаха безилга, из лоархIаме политически кампани шоай дулхах-цIех дола гIулакх санна чакхдаккха шоаш декхарийла болга.

Хоржамаш дара кийчо еш беча балха юкъе къахьегамхошка дакъа лацийтара, шоай бокъонех царга бизза пайда эцийтара городе вIаштIехь а яьха укх деношка болх беш я 152 агитпункти агитцентри.

СапаргIата, безаме хеташ дукха нах гуллу «Красный молот» завода Культура цIагIа, Ленина цIерагIча Культура двореце, «Грозгипросельхозстрой» институте, дуккхача кхычахьа болх беча агитпункташка. Цига хоза вIаштIехьъяьккхай гойтара агитаци. Депутаталла болча кандидаташца вIашагIкхетараш ду, цар балха а общественни а гIуланкхашта шерра пропаганда е эттаб.

Харжархошца боагIаш бола бувзам а кхетама болх а беш ба «Красный молот» завода, «Оргтехника» объединене, «Промавтоматика» НПО, дуккхача кхыча предприятей, организацей агитатораш шоашта тIачIоагIъяьча нах бахача моттигашка. Из гIулакх хьалхашка латтача декхарашца айхха дувзаш леладу цар.

Агитатораштa шоай балха тIа накъадарг мел дола хIама Iалашдаьд укхаза. Хоржамаш чакхдахарах, вай социалистически демократех дувца киншнаш, брошюраш, журналаш да. Царех хоза товш вIаштIехьъяьккхай «КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъю» яха стенд.

ХIара шиварча дийнахьа агитатораши политинформатораши гуллу шоай аргIанарча совещане дагабалар духьа. Укхаза керда де дезараш белгалдоах цар. Парте июньски (1983 ш.), октябрьски (1984 ш.) Пленумех, мехка чурча а арахьарча а гIулакхех лаьца беседаш ю цар, Коталон Денна хетадаь декадаш чакхдоах, стахановски болама хетаь мероприятеш кийчъю.

Цу тайпара лерттIа вIаштIехьбаьнха, шерра харжархошца болх белга хьадех парте горкомои райкомашеи шоай бюрошка чIоагIбаьча агитцентрий кулгалхошкара, уж йоагIача бесса кийчъяь а шоай гIулакх дIахьош а йий хьожаш тIахьожам лоаттабу. Йоакхо ю агитационно-массови болх беча ма хулла дукхагIа кулгалхой юкъеозара. ХIанз юха дIадоладаьд КПСС горкомеи райкомийн пропагандистски группаш нах бахача хьежаелга, министерствайн ведомствайн кулгалхошца вIашагIкхетараш чакхдоахилга. ДIахо чакхдоаккхаш хургда депутатий а горрайсоветий исполкомий а отчеташка ладувгIар.

Вакъда, хIанз а йолаш я вайцига шоай болх шерра боаржабанза йола агитпункташ. Из ала доагIа Октябрьски районе йолча дуккхачарех. Укхаза йолаш я планаш, мероприятеш, хIаьта нахаца дийна болх белга Iалашдаьдац. Цхьан дешаца аьлча, безаме а хеташ нах чуухаргболаш шоай гIулакх вIаштIехьдаьккхадац цар. Цу тайпара эсала болх бу агитцентраш йолаш я кхыча районашка а.

Нах бIубенна ба шоаш харжа белгалбаьхачар халкъа депутата декхар догцIена кхоачашдергхиларах. Цунца цхьана хоржамашта хетаьлча собранешка, совещанешка шоай балха тIа карагIдаьннараш санна, де эшараш а къоастаду цар. Къаьстта чIоагIа дIадех Советий болх тоабелга, нахацара цар бувзамаш чIоагIделга. Ма дарра аьлча, хIанзара хоржамаш вай советски вахара хьисапа башхалонашта шерра пропаганда яра, цунца тарлуш мел доацачунца цIенхаштта къовсам боаржабара, хIара харжархочунга пятилетка заданеш кхоачашъеча ше юкъекхухьа дакъа къоастадайтара, КПСС XXVII съезда баха ма боаггIара накъабахара къахьегамхой кхы а чIоагIагIа оарцагIбахара чIоагIа аьттув боалийташ хIама да. Цох бизза пайда эцар ший керттера декхар долга кхетадеш хила еза тахан хIара идеологически балха бIухо.

А. БЕЛЯКОВ,
парте Грозненски горкома пропагандан агитацен отдела заведующи.

Кхоанен йоакхо ю

Техникаца дика Iалашбаьб тха боахам. Духхьал тракторaш я тха 112. ХIанз совхозе вIашагIъехкача курсашка ткъо саг ва дешаш. Царна юкъе пхи кхалсаг я. Уж сенна Iомабу оаш, кхалнаьха гIулакх мичад механизаторалла болх бе, техникана лерттIа доал де низ а дIакхоачаргбац цар, яхаш дувц цхьаболчар. Уж харц ба. ХIанз цхьайола кхалсаг цкъаза маIача сагал а дикагIа кхет техниках. Масала, тха совхоза трактористка Оздоева Секимат. Ткъо шу да цо механизаторалла болх бу. Трактора двигатель хийцца вIашагIа боакхх цо, тоабича юха вIашагIа а болл.

Иштта дика караерзаяьй механизатора говзал Оздоевас болх бе Iомаяьча трактористкас коммуниста, КПСС Ачхой-Мартановски райкома бюро члена Хаджиева Азмана а. Балха нормаш хаддаза тIехкхоачашъю цар шинне.

Кхы а цхьа хIама да белгалдаккха доагIаш. Цхьабола маIа нах шоашта дагадоххарах курсашка деша ухаш хул. Кхалнахаца дар ншта дац. Дуккхача хана денз дагалаьттар кхоачашдар духьа ух уж цу курсашка деша, аз аьлча, со харц хургвац. Царна юкъе дешарах аттагIа кхет итт класс чакхъяьккхачул тIехьагIа курсашка деша баьхка Хаджиева Зарaн Бексултанова Хьаван. ХIаьта эггара дикагIа деш Гудаев НурIале, Цатиев Бауде, Махачиев Абу-СаIида. Цар дай механизатораш ба.

Дикка вIаштIехьдаьхад курсашка дешаш болчар хьалаш. ПаргIаттача классе пенех хьалтеха йоахк тракторий, комбайний мотораш, системаш, узлаш, кхыйола оатхалаш мишта бу болх хьахьокхаш йола таблицаш. ХIаранена 70 сом стипенди а тел царна. Техника дика йовзаш ба хьехархой а.

Йоакхо ю тха боахама кулгалхоша къона специалисташ кхебара а. Совхозо стипенди а телаш вай мехка тайп-тайпарча юртбоахама институташка 6 саг ва хIанз дешаш.

А-Х. ОМАРОВ,
Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза инженер-механик, механизатораш кийчбеча курсий кулгалхо.

• КОЛЛЕКТИВНИ ПОДРЯДА—ШЕРРА НИКЪ

КЕРДАЧУН НИЗ

Совхоза коллектив геттагIадъюгаш хIама да лурчагIа хинначул соахка ялат — 1500 тонн, дулх 245 тонн дукхагIа даккхар. Юртбоахама культураш кхееча къаьстта а доахаш, уж толамаш даха бригадни подрядагIа болх белга вIаштIехьдаьккхача производственни подразделенеша йиш хилийтай, аьлча харц хургвац со. Масала, цу хьисапе болх баьча коммуниста Юшаев Маулета звенос 141 гектара тIара 46,4 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуера соахка, план 23 центнер йолаш. Цул а дукхагIа — 140 гектарах хIаране тIара 47 центнер чуийцар коммуниста Цакаев СаIида кулгалдеча коллективо а. Царел дукха тIехьайисанзар Абдулгажиев Шерипа звено а.

ДIадахача шера боахама ерригача производственни участкашка баьча балха экономически анализ яра къаьстта теркам тIабахийтар. Ялат планал 20 процент дукхагIа даккхарал совгIа, из кхедарга дIадахийтар лийрхIачул 8 процент кIезигагIа хилар. Цо йиш хилийтар 74 эзар сома пайда бе.

Хьаьнала къахьийгар хьайбаш леладераша а. Дулх даккхарга соахка дIадахийтар 1983 шера хиначул 573 эзар сом кIезигагIа хилар.

Къахьегама овсарле лийрхIачул ялх процент лакхъелар, хIаьта хIара сага доагIа ахча юкъера лаьрхIача 5,2 процент. Цу тайпара, къахьегама овсарле алапел сихагIа дегIаух совхозе. ХIанз а деррига лаьрхIадац оаха, цхьабакъда, дIадахача шера даьчох боахама дикка пайда хургхиларах шеко яц.

Цхьабакъда, совхоза коллектива цох тоъам бaь, кхоачам баь Iе йиш яц. ХIана аьлча, бригадни подрядагIа болх баьчар толамаш доккхагIа да. Масала, цхьа центнер хьажкIаш кхеярга планагIа лийрхIачул 1 соми 21 кепиги кIезигагIа дIадахийтар соахка совхозе гIолла, хIаьта цу хьисапе къахьийгачар 2 соми 60 кепиги. ХIана аьлча, бригадни подрядагIа болх беш вола хIаравар юртбоахама продукци дукхагIа яккха, цуига дIадодачоа ма хулла кхом бе гIерташ хул. Кхыча тайпара хила йиш а яц. ХIана аьлча, бригада е звенона тIеххьара карагIдаьнначох тийша хул хIаранена доагIа ахча, кхыдар.

Бригадни подрядагIа болх баьча коллективай опыт шерра дIайовзийтара йоакхо йир совхоза партийни профсоюзни организацеша. Цифраштеи факташтеи къаьгга гучадаьккхар подрядагIа болх белга толашагIа долга. Цул тIехьагIа шера итогаш еш хиннача собране Кадыров Хьусенеи Габаев Iарбеи кулгалдеча бригадаша а кердача хьисапе болх бе лаьрхIар. Цу бригадай советашка шоай коллективашка болх бе дIаэца дехар дир механически мастерске механика Моллаев Башира, механизатораша Альтемиров Бурус, Атиев Шарпуддина, Арсанов Ахьмада, кхычар.

Дерригача советски халкъо санна, дег тIара къоабалдеш тIанйцар тха боахама коллективо 1984 шера 15 ноябре хиннача КПСС ЦК Политбюро заседане К. У. Черненкос даь къамьал. Цунна жоп а луш, кхоьча бедала, доагора, кхыча материалий чотагIа кхаь дийнахьа болх бе декхар тIанйцад оаха. ЛаьрхIар толаме кхоачашде таронаш йолаш я. ДIадахача шера 72 тонн дизельни доагора, 28 тонн бензина, 15 эзар киловатт-сахьат электроэнергена кхом баьб совхоза къахьегамхоша.

Доккхий да укх шера тха коллектива хьалхашка латта декхараш. Даьхенна ялат дIадалара план ноябрь бутт болалуши, хIаьта дулх — из бутт чакхбоалаши кхоачашъе лаьрхIад. Уж толаме кхоачашдар шу доладеннача хьалхарча дийнахьа денз боахама ерригача отраслешка болх лерттIа вIаштIехьбаккхарах, юртбоахама продукци яккхарга дIадодачоа ма могга кхом барах тийша да.

Хьайбаш лерттIа Iангара даха тхоашта карагIдаргхиларах дог тийша да тхо. Дика Iалашдаьд уж доакъараша. Масала, силос план 3000 тонн йолаш, 6300 тонн Iалашъяьй. Цунах 3500 тонн, тIа хьажкIаш а йоахкаш хиннача мошача гIадамашца баьций витаминни хьоар, доакъара ябакхаш, дуккхача шерашка тIаювла баьцаш, кхыйола компоненташ а зеш еллай. Из бахьан долаш цун хьоанал геттара лакха я.

Сихъяь кийчъеш я бIаьстан балхашка юртбоахама техника а. ТIехьаювзаш йола инвентарь тоаяь а яьккха, Iай латтача хана телхаргйоацаш Гостехнадзоро дIадеххача тайпара эша гIулакх а даь дIаоттаяьй. Тракторех 91 процент тоаяьй.

Шерра дIахьош да хIанз кхашка органически удобренеш яхкара, гурахьа дIадийнача ялата подкормка яра балхаш. Органически удобренеш 14 эзар тонн дIайихьай кхашка хIанзле, план 20 эзар тонн йолаш.

КПСС XXVII съезда, Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизара толаме накъадахара, Кхачан программа кхоачашъеча ма хулла доккхагIа дакъа юкъедахьара низ дIакхоачар дергда тха совхоза къахьегамхоша.

М. УМАРХАДЖИЕВ,
Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза керттера экономист.

ГУЧЧАХЬА ДУВЦА...

Укх шера пхийтта шу да Грозненски № 2 йолча гIишлон материалаш еча комбинате выставщик волаш болх беш со хьавоагIа. Выставщик аьлча цкъарчоа хала болх бац из аьнна хетадала тарлу! Бакъда, атта а бац. ХIана аьлча, балха йоаккхача дукхагIйолча хана йоагача пийшка чура йоагIа йIайха кирпишк кепа чура хьаара а йоахаш, дIанийсъе езаш ва со. Цкъа цехе йIовхалга, тIаккха шелалга дувлаш, хIара итт-пхийтта минут мел йоалача хана деш дола хувцамаш дегIа чIоагIа Iаткъ.

Тха комбината болхлой дика лоархIабу шоашта хьалхашка латтача декхарех. Тха выставщикаша дийнахьа планагIа хIаране пхи эзар кирпишк дIанийсъе еза. Норма тIеххоачаш ца еш тхо цIаккха дисадац. Цхьадолча дийнахьа бийда кирпишк пийшка чу дIачуувттаеча садчика болх хийцца дIабодача хана кхо норма а ю оаха.

Тхоашта балха тIа карагIдувлача дикача гIулакхех дувцаш санна, цхьацца кхоачамбоацараш а белгалдаха безам бар са. Эггара хьалха, ала деза, Петропавловски карьерера хьакхухьа лоабат чIоагIа во ба аьнна. Цунна юкъе хул кхерий, иштта кхы тайпа ца эша хIамаш. Цу тайпарча бийдалах хьаеш йола кирпишк геттара во хул. Цкъа-дале, из кхоачам дIа а тохаш хьаяь кирпишк оаталара тIера хул. ШоллагIча оагIонга диллача, кIира кхийттача лоабатах хьаяь кирпишкаш кIай кIаьдаш хьа тIа а дувлаш, чачхаре хул: ЧIоагIа новкъа хул тхона цу тайпара кирпишк бе кхаьчача. МассарeI чIоагIагIа выставщикашта из новкъа хилар дувзаденна да хьахулаш йола продукци тIеххьара тхоашка гIолла чакхйоалаш хиларца.

Иштта, цIенхаштта долча кхоачамбоацарех лархIа деза, города гаьна йоаццаш ядача юрташкара балха хьаха комбината болхлой боагIача бесса а ханнахьа а балха хьа ца кхувлар. Цу гIулакха бехке я городера № 5 йола пассажирски автотранспортни предприяти. Масала, Алхан-Калера хьаухаш ва тхо 25 саг. Болхлой дIахьа кхувла автобус лерттIа ца лелар бахьан долаш, новкъа йолха машинаш сеца а еш царца ух балха. Цудухьа дукхагIйолча хана сецца хьа а гIувтташ балха аха дезаш хул тхо, ханнахьа комбинате хьакхачар духьа. Сайрийна балхара смена йистеяьлча, ши-кхо сахьат доаккх цIабаха машина кхетарга хьежаш латташ. Йиззача сменах къахьийгача сага, ший ханнахьа цIа а кхаьча салаIа безам ма хулий. Денна хьагур е сурт хилча, салоIилга вIалла дувцилга а дий?

Къахьегама-бытовой хьалаш а дина да ала йиш йолаш дац комбинате. ХIана аьлча, эггара аттагIа болх чакхбаьлча кулг-юхь дила дIайха хий хилац. Кхыметтел барзкъа хувца моттиг а яц укхаза. Хьалхарча сменах балха болчар столове хIама даа вIаштIехьдоал. ШоллагIча сменах къахьегаш болчар дог доахилга а дац столове хIама дуарг ма дий аьнна. ХIана аьлча, делкъийга болхлоша хIама диачул тIехьагIа столови дIакъовл.

Культурно-бытовой комплекс ергья яхаш дувцар мара деш хIама дац комбината кулгалхоша. Дувцилга а доацаш болхлошта боккха аьттув болаш, чIоагIа дика хургдар цу тайпара комплекс хьалъе вIаштIехьдаьлча. Цкъа-дале,, кулг-кIала деша книжка; керда газет, журнал хургдар. Кхы мел дар дIадаьлча гаьна ваха аргIагIа латташ, ха йоае ца езаш гаргга парикмахерски, цхьацца гIирс тоабе мастерскеш хургьяр.

Тха балха тIа нийслу деррига кхоачамбоацараш цIендаь дIадахарца мара болхлой къахьегама овсарле лакхлургьяц. Ховш ма дий, иаьха къахьегама овсарле лакхъяларца мара производства болх тоалург ца хилар а.

В. САТУЕВ,
Грозненски № 2 йолча гIишлон материалаш еча комбината выставщик.

Нохч-ГIалгIай АССР

Лакхехьарча Совета Президиуме

СССР Лакхехьарча Совета Президиума цIерагIа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1985 шера 24 январерча Указаца «Материнская слава» яха орденаши «Медаль материнства» яха медалаши еннай дукха бераш долча ноаношта, цу даькъе районашка гIолла: Ачхой-Мартановски — 20, Грозненски — 10, Гудермесски — 21, Малгобекски — 23, Сунженски — 9, Урус-Мартановски — 19, Шелковской — 7, Ленински — 3, Заводской — 7, Старопромысловски —12.

• • •

Халкъа боахаме, Iилма, культура, халкъа образоване, унахцIено лораяра даькъе, паччахьалкхен учрежденешкеи общественни организацешкеи тешамеи дуккхача шерашкеи болх барах СССР Лакхехьарча Совета Президиума цIерагIа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1985 шера 24 январерча Указаца республикерча дуккхача болхлоштеи гIулакхерча нахан «Къахьегама ветеран» яха медалаш еннай, цу даькъе районашка гIолла: Ачхой-Мартановски — 44, Грозненски — 97, Веденски — 21, Гудермесски — 74, Надтеречни — 10, Ножай-Юртовски — 21, Советски — 17, Сунженски — 54, Урус-Мартановски — 25, Шелковской — 97, Старопромысловски — 272, Октябрьски — 692, Ленински — 299.

БОЛХ ТОАБАНЗА БАРГБАЦ

Дувца эшаш а дац мел боккхача лоархIаме да халкъабоахаме транспорто лерттIа болх бар. Къаьстта чIоагIа Iаткъ транспорто во болх бар мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте, хIана аьлча, ший ханнахьа хьа ца кхаьча цистерна, вагон цар йоагIачул дукхагIа сейца латташ даьккха сахьат доккха зе хулаш чакхдоал предприятена.

В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе дIадахача шера дукха моттигаш нийсъелар йоагIачул дукхагIа цистернаш, вагонаш сайца латташ. Укх тайпара масал доаладе безам бар са: май бетта заводе кислота чудолаш цистерна кхаьчар. Ший ханнахьа из чудотта емкость ца хиларах массехк дийнахьа Iо ца йоассаеш лоаттайир. Из бахьан долаш заводо 871 сом гIод текхар.

Цу тайпара нийсделар каустически сода дахьаш енача вагонаца а. ЙоагIачул дукхагIа ца йоассаеш лоаттаяр бахьан долаш заводо текхар 1932 сом гIод.

Духхьал 1984 шера 9 бетта тха заводо цистернаш йоассаеш яккха еза ха йоагIачул ворхIазза дукхагIа йоайир. ХIаьта цох предприятена хинна зе 5211 соми 60 кепиги да.

МалагIа бахьан да цу кхоачамбоацарий? Уж бе-бе да. Бакъда, сона хетачох царех керттера дараш укх тайпара да: предприятена тIадоагIача машиннаькъашта гIулакх дар лаьрхIа чIоагIъяьча цхьан графиках ца хилар, цудухьа тоъац грузчикаш, продукци ритмично лоаттаяц. Уж ши бахьан да керттера дараш.

Ала деза соахка нийсденна кхоачамбоацараш теркаме а нийца машиннаькъа транспортах дикагIа пайда эцара, вагонаш, цистернаш йоагIачул дукхагIа сайца латтаргйоацаш йола мероприятеш белгалъяьй оаха. Царех я хIанз химреагенташ, ингибитор чуйоассае таро хулийтаргйола 100 кубометр чуйода емкосташ хьаяь хилар. Завода инженерно-технически болхлой юкъе а боагIаш йола график оттаяьй. Цу графикагIа салоIача деношка мовхьаш тIадоттача, Iодоассадеча тIахьожам лоаттабергба цар.

ХIанзле дика тоаяь вIаштIехьъяьккхай «Алко» яхача районера мовхьаш тIадоттараи Iодоассадараи лаьрхIа йола моттиг.

Транспортникаштеи мехкдаьттачакхдоахараштеи хьалхашка латтар цхьа декхар да. Из декхар кхоачашдара оарцагIа бовла беза берригаш а.

Т. СОСНОВСКИХ,
В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода мастер.

Хоржамашкара хоржамашка

ДЕРРИГА — НАЬХА ДУХЬА

Советски Iаьдала органий гIулакхашка бехктоккхаме ха хьатIаэттай — хоржамий кампани. Цу хана халкъо хержараша отчет ю шоаш вачча хьалкхен органашка хержараштa хьалхашка. Цу тайпара отчет ю халкъа депутатий Грозненски городской Совета депутаташа а. Хиннача вIашагIкхетарий итогаша тешал ду, города къахьегамхоша, тIахьожама цу лоархIамеча формах пайда а эцаш, доагIар дизза дIадехаш Советийн царна карарча органийн балха мах беш хилара.

Города къахьегамхоша лаккха мах бу шоай уполномоченей гIулакхий, раьза болаш белгалдоах городе хинна хувцамаш, цун социальни дакъа дегIадоаладара беш бола болх.

УКХ тIеххьарча 2,5 шера 312,8 эзар квадратни метр чуIе моттиг, деша даха ха йоацача берий учрежденешкара 1820 моттиг, 2418 дешархочов моттиг йола школаш кхаьчай грозненпашка. Республикански туббольнице кхаччалца дIа а йилла, болх бе йолаялийтай троллейбусни лини, Ленина проспектагIара «Универсам», 25 автомашин а йолаш сиха медицински новкъостал ду станци, къорача берий школана гIирс хьатIабаьб, Свердлова улицагIа хьалъяьй 140 моттиг йола берий беш, Ленина проспектагIара берий кинотеатр. Хьал а яь, болх бе йолаялийтай №№ 4, 6, 7 йола АТС-аш 19 эзар телефона номер а луш, мах бу моттиг 3,6 эзар квадратни метр а йолаш йола 22 тика, 2493 моттиг йола общественни кхачан 32 предприяти, сменагIа 375 саг тIаэцаш йола поликлиника, ПОГНОС мед. сан. часта 240 менги чулатта дарбан корпус, керда аэропорт, микрорайонера кооперативни торговле тика, Старопромысловски районера мебельни тика, «Татабанья» яха кафе...

ТIа тховбола рынок, Ленина проспектагIа универмаг хьалъяра а кхыдола а балхаш да деш. Духхьал цхьан 1984 шера городе хьайийллай цхьана лаьрхIача 1700 квадратни метр мах бу моттиг йола торгови предприятеши Iоховша 190 моттиг йола общепита предприятеши. Шоана ма гарра, даьраш дукха хIамаш да.

Хоржамаш хинначул тIехьагIа дIаяхача хана г. Грозне промышленносто 4 миллиард совгIча сома маьха продукци хьаьй. Планал совгIа маьхала яьккхай из 41,1 миллион совгIча сома маьха. Цу юкъа дикка дукхагIа арахийцад халкъа эша товараш, цу даькъе культурно - бытовойн боахамен гIулакхашта лаьрхIараш а.

Нагахьа санна 1981 шера культурно - бытовой гIулакхашта лаьрхIа товараш 70 миллион гаргтача сома маьха арахийцадале, 1984 шера хьадаьд уж 83 миллион совгIча сома маьха, хIаьта дерригаш а лаьрхIача бахача наха лаьрхIа арахийцад 405,8 миллион сома маьха товараш. ХIара шера дукхагIа хул дикалга диллача эгтара лакхагIча категорех арахеца продукци.

XVIII-лагIа хержачул тIехьагIа горсовет болх бе йолаелча денз дIаяхача хана дикала Знак тIалатта товараш арахийцад 1059 миллион сома маьха, вешта аьлча дерригa арахийцарех 26 процент.

Грозне къахьегама коллективаша планови заданеш кхоачашъяра дешаш хадданза горсовета исполкома, цун планови массазарчеи комиссей тIахьожама кIал латт.

Халкъа депутатий Советаша, депутатски формированеша даим эргайоахаш тоаю шоай балха формаши методаши, тIехь-тIехь дукхагIа уйла тIайохийт боахамей социально - культурни гIирсаш хьалдара.

КIоаргагIа увттаю социально - экономически дегIаахара планаш, тIахьожам лирагIа лоаттабу заданеш кхоачашъяра. Городской планови комиссе духхьашха кийчъяьй отраслевии территориальнии хьашташ дикагIча тайпара цхьана тардеш, города предприятешта йоаггIаш йола заданеш чулоацаш йола халкъа эша товараш хьаделга дегIадоаладара комплексни программа. 1990 шерага кхаччалца йолча хана къахьегама ресурсех эффективно пайда эцара комплексни программа оттаяь яьннай.

Юкъейоалаеш я хадданза йолча орловски методагIа объекташ хьалъяра планировани — 1985—1986 шерашка гIирсаш хьалдара план оттаяьй. Горсовета аргIанара сесси хьажийта дIачуяла кийчъяьй г. Грозный XII пятилеткеи 2000-ча шерага кхаччалца йолча ханеи экономически социальни дегIайоалаяра плана проект.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ законности правопорядоки чIоагIъяра гIулакха дуккха дика хIамаш карагIдийннад халкъа депутатий Советашта. Цу балха юкъе эзай цар общественни формированеш — 583 халкъа дружина, общественни порядка 31 пункт. Милице органашца цхьана алхха цхьан 1984 шера цар гучаяьхай дуккха зуламаш даь, спекуляци лелаяь моттигаш, 149 рейд яьй. Рузкъа къахьегамга хьежжа декъара социалистически принцип телхаерашца, кхаьш ийдечеи спекуляци лелаечеи моттигашца къовсам лоаттабара болх чIоагIагIа дIаболабаьб хIанз городе. Садоводчески товариществашка леладу бокъо йоацараш дIадахара тIадерзадаь гIуланхаш даьд, садоводчески товариществай членалара дIаваьккхав 600 гаргга саг.

Социалистически законности правопорядоки чIоагIъяр духьа лоаттабеча къовсаме депутатски формированей хьинар айденнад. ТIахьожам лоаттабеча участкашка 24 депутатски пост вIашагIъеллай, 240 совгIа рейд яьй. Цу дерригача хIамаша йиш хилийтай городера оперативни хьал унахцIена де, юхамаччахьарча гIуланхашца лоаттабеча къовсаме профилактически балха низ чIоагIбе.

Дукха хIамаш да XI-гIа пятилетка чакхйоалача шера города къахьегамхой де дезараш. Ерригача къахьегама коллективаша 1985 шера доккхагIдола социалистически декхараш тIайийцад. Уж толаме кхоачашдаро йиш хулийтаргья шера план ханал хьалха кхоачашъе а массехк миллион сома маьха продукци кхы тIа маьхала яккха а.

Социалистически яхь йоаржаяьй къахьегама овсарле планал совгIа 1 процент лакхъе а продукци хьаярга дIададар планагIа лаьрхIачул 0,7 процент лохде а.

Парте бaьча тIахьехама жоп а луш, ерригача къахьегама коллективашка болам баржаш латт хIамай кхом барaи хьурмат даран тIехьа, укх шера кхоьча бийдалца, материалашца, йоагоча хIаманца шин денал кIезигагIа йоацача хана болх бар духьа. Къахьегамхой хьал-таро дIахо тоаяра программа оттаеш я. 1985 шера массе оагIорахьара хьатIадоагIача ахчан чотах городе хьалдергда цхьана лаьрхIача 117 эзар совгIа квадратни метр чуIе моттиг йола цIеноош. тIаккха йиш хургья 10 эзар совгIча сага чуIа моттигаш тоае. Хьалъе лаьрхIад 1968 дешархочоа моттиг йола школаш, 1020 моттиг йола деша даха ха йоацача берий учрежденеш. ДIахо балхаш дергда республикански больницера терапевтически корпус хьалъяра, хьалъе йолаергья 600 менги чулаттаргбола берий больница. 1985 шера планагIа 4 миллион совгIа сом дIадахийта лаьрхIад гонахьара Iалам лорадарга.

Транспорта массе тайпаша пассажираш дIа-юха кхувлилга дIахо тоадара чакхдоаха гIулакхаш белгалдаьд. Бувзам дегIабоалабарга дIадахийта лерхI 2,3 миллион сом. ДIахо дегIайоагIаргья торговли, общественни кхача, бытовой гIулакхаш.

Республике бахача нахага тоъал йоккхий льготаш кхоачаргья общественни потребление фондашкара. Деша даха ха йоацача берий учрежденешка, школашка - интерпаташка бераш лeладарах мах увттабаран бахаран керда порядок оттаьй. Вай республика хьалашка, ма дарра аьлча, дукха бераш долаш бола беррига дезалаш даьша-ноанош мах бала ца безаш мукъабовлийт, уж бераш пачча хьалкхено доллача хIаманца ший чотах Iалашду. Берий кхачан боарамаш лакхдаьд берий бешамашкен берий яслешкеи. Мах боацаш учебникаш телaрга дIадахийта лаьрхIад 78,4 эзар сом. Больницешка телача молхай цхьадола боарамаш лакхдаьд.

ХОРЖАМАШТА еш йола кийчо — общественно - политически вахаре, вай мехка халкъа Iаьдал дIахо кIоаргдара, паччахьалкхен управлене ерригача звеньяй болх тоабара Iалaьмате боккхача лоархIаме гIулакх. Советашка деш дола хоржамаш города къахьегамхоша массаза а доккха цIей санна белгалдоах. Царна еча кийчоно къахьегамеи политически хьинар айду цар. Массе метте яхь яржаш латт хоржамаш хулача денна баха ма боагIара накъабахар духьа. ТIайийца декхараш кхоачашдаро дика хьалаш вIаштIехьдоах 1985 шера а бIаьччача цхьайтталагIча пятилетка а заданеш толаме кхоачашъяра.

А.-Х. АУШЕВ,
Грозненски горисполкома председатела заместитель, экономически Iилмай кандидат.

ДОШ ДЕННАД

Вай мехкарча дуккхача къахьегама коллективаша санна Сунженски автотранспортни предприяте коллективо а лаьрхIад укх шера доагора-смазочни материалий кхом бара дукхагIа йоакхо а еш, кхоьча цу материалий чотагIа берригача водителаша шин дийнахьа болх бергба аьнна. Из царна карагIдаргдолаш хIама а да. Цуна тешал ду дIадахача шера цар кходаь бензин 38 тонн хиларо а. Из кIезига дац, иштал из кходара а дукха хIама де дийзар.

— ХIара водитела эзхьа никъ а беш бензин доагадергдоацаш тIахьожам лоаттабора, кхом бара тIехьа социалистически яхь лелайора водителаша, цул совгIа, карбюраторни цеха болхлоша а дика гIо дир, машинаша бензин даа дезачул дукхагIа дуаргдоацаш карбюраторашка а хьожаш, — йоах предприяте керттерча инженера А. В. Степанова.

АТП укх шера тIайийцача социалистически декхараштa юкъе я кхоьча материалий чотагIа болх бергхиларах дувцаш йола пункт. Шин дийнахьа болх бара кходе дезаш да 9 тонн бензин, вешта аьлча цхьа эзар сом совгIа хул цун мах.

Цул совгIа, къаьст-къаьстача водителаша социалистически декхараш тIаэцаш дош деннад кхоьча материалий чотагIа болх бе. Масала, Хамзатов Исраьила ший автобуса тIа цу тайпара кхаь дийнахьа къахьегаргда аьннад. Иштта дош денна бола водителаш кIезига бац тха. ХIанз шерра яхь лелаю цар доагора-смазочни материалаш ма хулла дукхагIа кхояр духьа.

Г. ПУЗИНА,
Сунженски АТП социалистически яхьа йола инженер.

Оаха яздаьчун лерагIа

«ТХОНА ЭШАР ДИЦДАЛИЙТАД»

1984 шера 20-ча декабре «Сердало» тIа кепатехар «Тхона эшар дицдалийтад» яха корта болаш Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза доярказа редакце дайта письмо. Цу тIа доярказа дувцар колхоза кулгалхоша тIеххьарча хана наьха йоакхо яра деш терко а ца еш дита хиларах, яздора, из бахьан долаш шоашта нийслуча халонех лаьца.

Цу хьакъехьа редакцега жоп дайтад КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара Б. Чагаева. Цо хоам бу: **«Письмох лаьца дийцад ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза парткомеи правленеи заседане. Цу тIа яздаьр бакъхиннад. Хьайбаш леладерий производственнии бытовойн хьалашка нийсдалийта кхоачамбоацараш дIадоахаш латт. ЛерттIа вIаштIехьъяьккхай социалистически яхь. Статья тIа белгалдаьха гIалаташ нийсдалийтарах ферма кулгалхошта чIоагIа бехк баьккхаб. ХIанз ферма хIара кхоабача Iаттагара 6,2 килограмм шура йоакхх».**

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

БОЛГАРИ. «ТА-1300» яха электронни телефонни аппарат серийно арахеца йолаеннай Видински округа Белоградчик яхача городерча телефонно-управленчески аппаратура завода коллентива. Кюпочни аппарата кердача модела дукхха совленаш я, цу даькъе дош геттара сиха дIалоацаш хилар. Карара шу чакхдоалаш телефонни аппаратий кхы а 26 тайпа арахеца лерхI. Предприяте продукцех 80 процент гаргга яр СССР-ен СЭВ-а членаш долча вокх мехкашкеи йоагIа.

СУРТА ТIА: «ТА-1300» яха телефонни аппараташ вIашагIъехкача бол; беш ба Надя Дамяновaи Дачо Ангелови.

БТА—ТАСС сурт.

АПН комментареш

«УЖ ЭРСИЙ ЯI...»

ХIара Iуйрийна газета тIара дунен халкъашта юкъера хIамаш дувцаш йола оагIув еш Билл Пайра лаьрххIа — дунен тIа лелача гIулакхаша лаьцача лостамах тийша я цун бизнес. Лос-Анджелесе вахача цо йохк антирадиационни костюмаш, болонски IаьдалагIа консервированни спагеттеш ялх шера гаранти а луш, дIа-хьа кхухьа нишке, кхыдола, цо деча тешалах, ядерни тIом чакхбаллалца ха якихара американца хиланза даргдоаца товар.

Америке кIалхарбовлара дешаш дувцаш бар цхьан хана маньякаш — шоаш цхьаь цхьан бе доаллаш библии вокх бе йоаллаш топи йолаш шоай къоргашка лечкъа баьгIараш. Нагахьа саг вацар цар леладечох дош хеташ, Укх тIеххьарча шерашка хувцаденнад гIулакхаш. «нах кхыметтел шоаш вIашагIкхийттача а дувца баьннаб цу хьакъехьа», шийна карагIдаьнна хIама из хилча санна доккхал деш хоам бу «Сёрвайв» («КIалхарвалар») яхача специализированни журнала редактора Кевин Стила.

Маньякаш бокъонца арабаьннаб подпольера. Цхьабакъда, из дац е Стила а, е Пайра а, е ужжамо бараштa а нарагIдаьнна хIама. Цар бизнеса хIама тоаденнад ядерни тIом хьайча «кIалхарвалара идеяш» дIайоаржаяра ший беррига низ оарцагIбаьккхача официальни пропагандистски аппарато чIоагIа къахьегар бахьан долаш. Юххера а дунах хиннар — газетий оагIош тIа, тикашка «КIалхарвалара мел эшар да», хIаьта, белггала бакъ а долаш, «кхыметтел вечеринкашна» а тIехь-тIехьа дукхагIа хоз английски противогазаши сибирски лайкаши— «кIалхарбовла ховраштa тIеххьара доттагIийн тIеххьара кхачен» — шоайл дикагIа ихы йоаца хIамаш хиларах дувцараш. ХIаьта эгтара кертера дар фуд аьлча, язду Америка ВIашагIхийттача Штаташка хиннача «Санди таймс» яхача английски газета корреспондента, цу наха вIаштIехьбоацаш лархIаш шоайла. «КIалхарвалар — из да халонех чакхвалар, вахар, нийсхал яккхар, — жоп лу цунна «Сёрвайв» яхача газета редактора шийн издане оагIош тIа. — Цу дешаех йоаллача оптимизмал тIех фу хургда американски!»

Американскичул тIех, хIаьта иштта английскичул тIех а, французскичули кхыбарийчули тIех а хила йиш я атомни тIема е кIалхарвала а, е котвала а вIаллагIа а вIаштIехьдаргдац яхаш йола нийса уйла. Цудухьа ала доагIа, дукхагIболча американцаша Стилен цунна тIехьалаттарийн къематден «оптимизм» хьал ца лоацилга. КIалхарвалара бизнесо тIаувз, лаьрхIаб «Нью-Йорк таймсо», пхи миллион гаргга клиенташ, хIаьта цу цхьан хана кхийнача ВIашагIкхийттача Штатий 75 миллион болча гражданаша хьакхайкаду шоаш ядерни герзаш дIакъовларан царна ду тохамаш соцадаран, сихдаь хьадеш латта герзаш юхасоцадара тIехьа хилар.

«Нагахьа санна эрсаша Майаме бомба чукхоссаре, са гIулакхаш дуккха а дикагIа лелаpгдар», — уйла ю тIемах нах кхераш хиларах щера миллион доллар пайда беш волча Вилл Пайра. ТIаккха, нагахьа санна миллион долларо а иштта чIоагIа нах тувлабеш хилча, фу дулургда мотт шоана сихдаь герзаш хьадарах бIаьзза дукхагIа пайда боахарашка?

Реализм юлургья, цхьабакъда, шоашта аьттув болча оагIорахьа. Эрсашка догдахарах хIама хургдоацилгеи шоай низаш оарцагIдаха дезилгеи цар кхетадарах латт цу наьха реализм.

ТIема - промышленни комплекса хьаштий гIуланха къахьегаш ва оборона министр Каспар Уайнбергер. Капитоле коридорашка бIаргавайнав из космически ядерни герзех йолча советско-американски переговорий перспектива кхоачам болаш бахьан дац керда герз эцеи кийчден Пентагона хьахеца ахча соцадара. яхаш цхьацхьаца воаккхаш юстара а боахаш, конгрессменаш тешабе гIерташ къамаьл деш. Массазара аргументаш — хьоттаде бахьан а доацаш советски совленах дувца хабараш. «советски кхерамах» дола доацар. хьалхагIа яь хинна ваIадаш Советски Союзо йохаьйола яхаш яь докладаш санна дола харцдар, и. кх. дI.

Керда ваIадаш хIанз а язза я. хIаьта царех хIанзале а американцашта дош доацар хетийта гIерт, переговорий идея ше а санна. «Къаман кхерамзлен политикана меттел дIаотталургбац герзашта тIера тIахьокам», — хьакхайкадир Женеве советско-американски переговораш йолаеннача дийнахьа США хьалха хиннача паччахьалкхен секретара Александр Хейга «Нью-Йорк таймс» яхача газета оагIош тIа. «Вай догдоахийла геттара кIезига хила езаш я, — йоах цу тIема-промышленни комплекса шайхо. — Герзашта лоаттабеча тIахьожама даькъе прогрессага догдаха йиш йолаш дац вай МХ-ан Европана лаьрхIа «Першинг-2» яха юхейиса ракеташ йоаржаяра наькъаца воай баллистически ракеташ лораяра тешшаме гIулакхаш чакхдахалца йолча хана. Переговорашка дог а доахаш, цхьанкха тайпа компромиссаш хила йиш яц. тIех чIоагIа герза кийчлуш, бIубенна дIахьалхашкахьа аха еза Америка.

Хейга дагара дар кхетадешда: правительственни гIулакх дита а дита, хьалха хиннача паччахьалкхен секретаро «Юнайтед текнолоджиз» яхача спутникашта духьаларча АСАТ оборона идеяш кийчъеш даьккхача цхьан шера пхи бIаь миллион совгIа доллар пайда бе кхийнача компане кулгалдеча гIандех цаI хьалаьцад. Иззал долча ахчах капиталисто кхыметтел ше хьалъолларгволаш бола муш а бохкаргба. Цхьабакъда, цу тайпарча кхеле цунца цхьана хилара перспектива, йоах «Ньюсдей» газето, Америка дукхагIболча гражданашта мегаш яц. ХIаьта космически ядерний герзех лаьца хургйолча переговораша вашингтонски администрацена таро лу Теодор Уайта, американски президентех яздаьча довзаш долча книжкай авторо, из тIема-промышленни комплекса хьаштий духьа тIема-промышленни комплексана доал деш» я аьнна бехке яр харцдара. Хургйолча советско-американски переговораша США кулгалхой аьттув боаккх шоай мехка гражданий вахара хьашташ Хейг е Пайр санна йолча стервятникий лькхача совдегарал лакхагIа дIоттаде а ракетно-ядерни замалахьа кIалхарбовлара эгтара дикагIа бола никъ — герз доацача машарга бода никъ американцашта хьабелла а могаргдолаш шоаш болга хьахьокхара.

Нинель СТРЕЛЬЦОВА,
АПН обозреватель.

Польски Халкъа Республикера хоамаш

СССР-ах ЙОЛЧА ЗНАНЕЙ КУРСАШ

ШоллагIа шу да ПНР польско-советски доттагIлей Общества Керттерча правленей Польски Iилмай академеи вIашагIъехка Советски Союзахи польско-советски отношенеехи йолча знаней курсаша болх бу. Цар де лерхIар да, пропагандистийи агитаторийи квалифицированни кадраш кийчъяр. ОПСД деятелашта уллув курсашка ухаш ба Советски Союзахи вошал долча мехкашта юкъерча бувзамехи йола знанеш кIоаргъе ловш бола активисташи общественникаш. Цар болх бу кагирхошта юкъе, предприятешка, вузашка.

* * *

МАШАР БАХЬАН КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕ ИСКУССТВА СРЕДСТВАШЦА

Варшаве хилар европейски социалистически мехкий, хIаьта иштта МНР, КНДР, Куба культурaи искусстваи министерствай изобразительни искусства отделий заведующейи художникий Союзий викалийи вIашагIкхетар. Цига йийцай хIанзарча ханарча изобразительни искусства тематически выставкаш цхьана яра (масала, лаьрхIа да «социализма нах машар бахьанарча къовсаме» яха дунен халкъашта юкъера портрета выставка е), хIаьта иштта социалистически мехкий изобразительни искусства произведеней ярмаркаш яра хьакъехьара предложенеш а. Машар бахьанерча къовсама темана хетаяь хургья иштта живописцийн фотографий-художникийн произведеней дунен халкъашта юкъера конкурс.

* * *

«РЕМБРАНДТИ ЦУН УЧЕНИКАШИ»

Польша столица культурни вахаре событи а хинна дIаэттар варшавски Къаман музее хинна «Рембрандти цун ученикаши» яха выставка.

Выставке экспонировать деш хинна дукхагIа дола балхаш варшавски музейпа айхха контакташ лоаттаеш йолча ленинградски Эрмитажа дайта дар.

Эрмитажа гуллампара Рембрандта произведенеш эгтара хьалха гойтай Польше 1956 шера художник ваь 350 шу дизарца ювзаенна вIашагIъеллача выставке, тIаккха 1972 шера — «ХIанзарча ханара пейзаж хьахилар» оалаш хиннача выставке. 1973 шера Эрмтажо дайтадар ший картинаш XVII—XX бIаьшерений французски живописа экспозицена. Цу шера Ленинграде экспонировани йир варшавски Къаман музее гулламцарча барокка ханарча живописа.

Къаман музее хIанз хинна выставка хозъяьяр художника творчество дика йовзаш болча наха эгтара лакхагIа мах беш долча Рембрандта шин картина — 1634 шера яздаьча Флора хьисаперча Саске портрeтон. цул тIехьагIа 20 шу даьлча художника диллача воккхача сага портретон. Дунен изобразительни искусства цу шедевраштa уллув хьалъотталаьдар Рембрандта школа ученикий балхаш.

* * *

ВРОЦЛАВЕ ХИННА СЕМИНАР

Польско - советски доттагIлеп Общества воеводски правлене инициативагIа а Польски торгови палата отделене новкъосталца а Вроцлаве хилар «Советски Союзаца цхьана гIулакхаш леладар — Польша толамца дегIаахара гаранти» яхача темах йола семинар. Семинар йолаш дийцар халкъа боахама духь-духьача доакъошкарча толамехи цхьан дIадоладаьча гIулакхехи. ВIашагIкхетара юкъе дакъа лаьцар предприятей, Iилманхой, общественнии кагирхойи организацей ши бIаь совгIача викало, хIаьта иштта Лоха Силезерча ОПСД лектораша.

СССР-а ДОЛА КЕМАШ

Польски «Центроморон» советски «Судоимпортон» кулгаш яздаьд ПНР хьа а даь СССР Iаьржача форда пароходствана лаьрхIа дола кхоъ пассажирски кема дайтарах йолча аргIанарча контракта. Уж кемаш да польски конструкце катамарана тайпара. Цар таро я 300 сагага кхоачаш бола нах чуэца.

ПОЭЗЕ АНТОЛОГИ

Кепа а теха арадаьчнад польскии эрсийи меттала дола Польшан СССРи поэтий а прозаикий а произведеней аргIанара антологи. Книжка цIи я «ДоттагIала бувзамаш». Советски писателий произведенеш хержай Ф. Неуважне, хIаьта польски авторий стихотворенеши дувцараши кийчдаьд кепа тохара В. Новиньске. Антологена юкъеяхай стихотворенеш, дувцараш, 40-ча шерашка а вай деношка а арайийннача проза фрагменташ. Антологи долалу дош яздаьд СССР писателий Союза хьалхарча секретара Г. Марковеи польски писателий Союза председатела Г. Аудерскаяси.

(Интерпресс—АПН).
Варшава.

БIАЬШЕРЕНИЙ КIОАРГАЛЕНАШКА

Эзар шу совгIа ха хьалха гучаяьннай бирмански халкъа говзанчашта лакови хIамаш хьаяра къайле, хIаьта ноахалагара ноахалга йоахаш лораеш вай деношка хьа а кхоачаяьй.

Чоалхане я промысла технологи. Эгтара хьалха гулъю лак-бийдал — фега чIоагIлуш дола цхьан тропически дахчан хий. Из чIоагIа дIаэю духь-духьача органически минеральнии растворителехи добавкаехи. Фильтраци а йий IотIахьокх дахчан е бамбука основанена. Лака тIоа тIабиллачул тIехьагIа дукхача деношка йокъайолийташ шийлача помещене чу лоаттаю из хIама. Цул тIехьагIа шаьр а еш къоагаю. Уж операцеш ю иттаза а кхы дукхазIа а, геттара зIамига кхаргинаш а дIа а йоахаш. ТIаккха сурт ду. Цунна хьалхагIа гравировка ю, дийнна харшаш хьалдуз басаращеи дотоцеи. Цул тIехьагIа цIаькха а йокъаю, шаьръеш къоагаю. Эгтара лакхагIча классах йола лакови хIама хьаеш ерригача производственни цикло дIалоаца ха ах шерал кIезигагIа йоацаш я.

(АПН).

Редакцега письмо денад

КIЕЗЗИГА ТОХАБЕЛЧА...

«Тха бала оаш байбергхиларах дог тийша долаш шугара новкъостал дех оаха. Деша корта сенах латт аьлча, тха юрта я Красноармейская яха улица. Юрта юкъера ваьлча денз юрта йисте кхаччалца шн километр гаргга дIоахал долча цу улицагIа йоачан хинначул тIехьагIа кога хьакхингага кхоачаш хотта хул. Уллув гIолла гIаш дIа-хьа ухача наха хотташ а бетташ тIехлелх «Экажевский» совхоза ферма йолчахьа хьалъуха машинаш. Цу машинех юстаравала цхьаккха тайпара тротуар, гIашлой никъ бац. ДIааьлча саг тешаргвоацаш доккхий кIоагаш доахк наькъа тIа. Оаха дехар ду фуннагIа даь а моллагIа оарцагIа ваьккха а из никъ тоабар». Цу тайпара письмо кхаьчар тха редакце Назрановски района Экажкъонгий-Юртарча бахархошкара. Царна юкъе ба тIема а къахьегама а ветеранаш, производстве хьалхле делаераш, дешархой.»

Назрановски районе йоккхагIа йолча юртех я Экажкъонгий-Юрт. Итт эзар гаргга саг вах тахан укхаза. ХIара денна яхар санна тоалуш доагIа наьха вахар, хьал-таро. Наьха вахар тоадара дикка йоакхо ю юрта Совето, совхозо. Дуккха хIамаш карагIдаьннад царна цу даькъе, бакъда, динза дисараш, теркама кIалхара дувлийтараш дукхагIа да.

Царех цаI да Красноармейская яхача улицагIа бода никъ тоабар.

Ди сайренгахьа ласташ доагIар. МаьркIажа боад къовлабелча бIарга белла пIелг гургбоацаш баьдийрзар Красноармейски улица, Хоттийла гIолла когаш беттащ школера цIаухаш дар бераш. Тха машино телача сердалонах бIаргагора цар хотташа йиза пальтош, хачеш, хIаьта нога гIирсех-м дувцилга а дацар. Массехк метр дIа-хьа бIеха цицхаш детташ тIехлех «Экажевский» совхоза фермашкахьа йолха грузовой машинаш, лафеташ тIехьа йийза тракторaш.

Юрта Совета председатель Сакалова Лейла йолча нийсвелар со. Красноармейски улица хьакъехьа аз шийга хьоадича, цо аьлар, из никъ «Экажевский» совхоза балансa тIа латташ ба, тхо декхарийла дац из тоабе, аьнна.

Вай ювцача совхоза партийни организаце секретара Точиев Хьажбикара со дух тIа ваьккхар, социально Iалашон планага хьежжа укх шера тоабаь боаккхаргба Красноармейски улицагIа бода никъ, аьнна.

Из никъ тоабара бехктокхам тIабилла саг вайча бакъахьа хеталга аз хьоахадича Точиева цIи яьккхар совхоза ремонтно - строительни участка прораба Сапралиев Абукара.

Укх тайпара диалог хилар сонси прорабаи юкъе: «Абукар, хье прораб хиларах тарра, юрта юкъе гIолла чакхбаьнна совхоза фермашка бода ер никъ тоабара хье декхарийла хиларах Iа фу аргдар?»

— ХIара шера жагIа бехкаш тхоай хурдаь тоабе гIерт тхо ер никъ, хIанз а доладеннад керда жагIа билла. Кхы укханна де хIама дац тха, нагахьа санна НохчГIалгIай АССР юртбоахама министерствас тхона асфальт хьожаборе дика тоабергбар оаха ер.

Со шедолчох кхийтар, бакъда, цхьан хIамах-м кхетанзар, йIаьхача хана ше ремонтни участка прораб волаш тахан мара цу наькъа тIа асфальт ца биллача хIама хургдоацилга хIана хайнадац Сапралиевна. Из никъ воча хьале бола-м цхьа шуи кхо шуи хинна мича Iа, итташ шераш ма дий из нийрча сурт цу юрта доалла. Ши километр хиллал асфальт билла вIаштIехьдаьннадац совхоза кулгалхой цу хана депз. ТIаккха «Экажевский» совхоза центральни усадьбана тIабодача наькъа тIа-м асфальт билла таро хиннай, из мишта вIаштIехьдаьннадхьогI цар?

Духхьал цхьа никъ тоабича даргдолаш дац Экажкъонгий-Юртара гIулакхаш. Йоккхача юрта ахкан кинотеатр мара дац. ТIаккха Iай фу де деза юртарча интеллигенце, механизатораша, доярказа? Мишта дIахьу цар шоай мукъа ха? Укх шера хьалде лаьрхIад культура ЦIа. Бакъда, лаьрхIа хиларал совгIа кхы хIама-м дац. Хано хьахьокхаргда-кх цох хургдар.

Цецваллал хIама да итт эзар гаргга саг вахача юрта бани ца хилар. Массехк километр г. Назране, е г. Орджоникидзе бани аха безаш хул Экажкъонгий - Юртара нах.

Уж тайпа кхоачамбоацараш кIеззига кулгалхой, моттигера Iаьдал оарцагIа даьлча хало йоацаш дIадаха йиш йолаш да.

А.-Г. УГУРЧИЕВ,
тха спец. корр.

ИСТОРЕ КIОАРГАЛЕНАШКАРА

Дизза 60 шу хьалхагIа киннад из. 1925 шера феврале Къулбаседа-Кавказски краеведене институто Iилман экспедици чIоагIийр ГIалгIайчен шаьрача арареи лоамашкареи шира моттигаш тахкара. Ма дарра аьлча, цунгара дIадоладеннад Советски Iаьдала шерашка гIалгIай истореи культураи памятникаш планагIа Iомаделга. Экспедицена керте эттар кьинвар долаш, гIулакх довзаш, цу хана шовзткъа шу даьнна хургвола саг. Леонид Петрович Семенов яхаш вар из.

...ДIаухаргда шераш, итташ шераш. Профессора Л. П. Семенова цIи дIахадаргьяц гIалгIай, хIирий, черсий, нохчий хинчача историе чухь тахкача лоархIамегIарча хIамаех. Центральни Кавказа гаьнарча заман хьулаенна яьхка оагIош йовзийташ чIоагIа лоархIаме сведенеш ийергья цун балхашкара историкаша, археологаша, этнографаша, фольклористаша, искусствоведаша. ХIаьта цкъарчоа, къонача Советски Iаьдала Iилман-идейчи установкаш кхоачаш а еш, Леонид Петрович Семенова шийх ханах, шийх тохкама талантах тоъал доккха дакъа ГIалгIайчен истори довзара хетаде лерхI.

Аьлча кхоачам ба, хетаргахьа, Дарялски чIожера денз Нохчийчен лоамий доазонашка кхаччалца. Ачалкхений гонахьенашкара денз чоп экккийта доагIача Эса керте кхаччалца йолча ГIалгIайчен моттиге тохкамхочун ког кхачанза цхьа миIинг ца хилар. Шийна дег тIара дукха дезаденна халкъ довзара лоархIаме дола моллагIа хIама лахара а бIаьшерений боадонереи тIехьадисачареи хьал а даьнна, социализма шерача наькъа тIа дала цунна новкъостал дара а хетадаьд Леонид Петрович Семенова цу моттигашкара шийх тохкамаш.

Цхьабакъда, моттигашка хиларах, бIаргагорах, дего тIаьцарах доалаш дац гIулакх. Экспедиционна лахараш деш ше даьхача дуккха ча шерашка Л. П. Семенова бухагара денз е цхьадолча даькъе аьхнад ширача замалахьара массе тайпара дукха бIаьш памятникаш. Цо сурташ даьхад, ядаьд, бокъонца планаш яьхай мел хинна а лоархIаме долча кIамай.

Тахан Iилман чухь къоабалъеш я истореи культураи памятникаш комплексно тахканза дарг ца хиларах йола тезис. Л. П. Семенова цу тайпарча наькъа масал гайтар ах бIаь шу совгIа ха хьалхагIа.

Iилманхочун теркам къаьстта чIоагIа тIаозаш хиннаб лоаман ГIалгIайчерча гIалашеи малхарча кашмашеи. Дукха ха хетаяьй цо культови гIирсаш, язычески святилищаш, христиански крамаш, тайп-тайпара «деза» гIирсаш тахкара а.

ЧIоагIа теркалдеш дика хеташ зийнай цо шийна гуччахьа лоаман ГIалгIайчен обществашка хулаш йола йоккхий социально-экономически культурни эргалоаш. Мел лоархIаме да из, гаьнна хьалхагIа дIадахаш дIаухаш дола, тIехь-тIехьа шаьрагIа шоаш гойташ дола карарча хавара хIамаш вIаши нийсде хар. Из эшаш да историе хьош бола никъ кхетабара, дIаяхача ханарча опытах ког-гIортолга а еш, карарча ханацеи кхы а еийрдагIа хургйолча кхоаненцеи дувзара.

Нагахьа санна Л. П. Семенова Iомальча гIалгIай лоамашкарчен шаьрача аренашкарчеи юртий цIераш яха этача, бокъонца дола ГIалгIайчеп карт хьа а нийца, цу тIара цхьатарра цIераш яха езаргья ерригача юртийи хуторийи. ХIаьта а, ца хьоахадеш мишта ютаргья Пхьилекъонтий-Юрта тIехьашкара БоргIа-Каш яха мавзолей, Ког яхача юрта йистера Тушоли яха святилище, Эса кертера христиански храмаш, Цхьорой общества малхара кашмаш, Эрзера, ТIаргимера, Хамхера, Эгикхалара... вIовнаши гIалаши Iилманна хьайийллар духхьал Л. П. Семенова экспедици хилар.

Вайна массаьена а къаьстта баркал оалаш дагавоха веза Л. П. Семенов аренашкара лехаш цунна корадаь хIамаш аргIанарча специалиста кулг тIакхачарга хьежаш архивай тархеш тIа, музеяй фондашка бенна мухь санна (цкъаза ишта хулаш ма дарра) дада диса ца хиларах. Шийх балхаш дIадоладеннача хьалхарча шерашке а денз Л. П. Семенов шийх ма хулла кепаетта волавеннав цар материалаш, итогаш. 100 совгIча цун Iилман балхех 30 гаргга дараш археологецеи этнографецеи дувзаденна да. Царех да «Брагунский мавзолей», «ГIалгIай святилищай эволюци» яха а кхыдола а книжкаш. Вайнаьха историена керттера Iилман лоархIам болаш я отчета хьисапера, цхьа монографи а яь вIашагIтехаи из венначул тIехьагIа кепатеха араьхаи йола цун статьяш: «1925—1932 шерашка ГIалгIашкахьа даь археологически этнографически тохкамаш». ХIанз а тIехьа истола тIа улладу книжка да из хIаранена, шийх края истори довза безам болаш волчоа...

Кепатеха арадаьнна хIанз библиографически нагахьа кора ца доагIа Л. П. Семенова балхаша шоаш явленеши объекташи ма ярра, нийса, маIана бокъонца дух тIа воалаш язъянь хиларца тIаэза Iац шоашта теркам. Цунна хайнад хаьдлача территорех йола (цу ГIалгIайчён), гонахьара шерра моттигаш чу а лоацаш, язъянь материалаш, моттигера культура дегIаяра юкъара закономерносташи белгалагIа йола башхалонаши теркалъяр духьа, санхетамеи озабезам боацаши вIаши нийсъе. Цудухьа Iилмо тахан а тIехьа бакъъю тохкамхочун лоархIамегIарча выводех цаI — «Къулбаседа Кавказа моллагIча халкъа культура ерригача исторически замапашкахьа» дегIаихай, шоашаш а ца ухаш, дупен дуккхача цивилизованни мехкашца айхха бувзам а болаш».

Л. П. Семеновх шийх лаьца аьлча, алавза даргдац, кхыбола энтузиасташ, хIаманца дух тIа бовла гIерташи тIакхувши бола нах шийна тIаберзабеш вола саг из хинна хилар. 1925 шера денз 1947 шера ше валлалца йолча хана эгтара айхагIча тайпара цунца вувзаденна хиннав И. П. Щеблыкин — вайнаьха халкъа зодчество Iомаяра Iалаьмате дукха хIама даь а Л. П. Семеновца цхьана даьча тохкамий итогех лаьца башха-дика статьяш язъянь а вола художник, этнограф. Столицера боккхий Iилманхой — профессораш Н. Н. Бороздин, А. А. Захаров — айхха бувзабенна хиннаб вай края исторецеи Семенова экспедицецеи.

1927 шера денз массаза а Леонид Петровича наьнъахойи цун коллективацара болхлойи хиле дIаотт Советски ГIалгIайчен къаман интеллигенце къона викалаш — языковед З. Мальсагов, художникаш Хь.-Б. Ахриеви ГI. Даурбекови, землевед А. Шадиев, кхыбараш. Цар шоай мохк бовзарах хьалхабаьнна леларий, талмачий, фольклорни сюжеташ гулъерий декхараш кхоачашъдаь ца Iеш, Iилман хIамаш а лийхад шоай дIадолалуш хиннача тохкамеи творчески хьаштий наькъа тIара. Аьлча кхоачам ба, масала, лакхе бийцача ГIалгIайчен эгтара хьалхарча къаман художникаша шоай края юкъерча бIаьшеренашкарча архитектура керттерча памятникийн гIалгIай халкъа догамийн сурташ тIадахка Iалаьмате лоархIаме альбомаш хьадаь хилар. Юкъ-юкъе шоай экспедиционни теркама тIера а бувлаш, Ахриев Хьаж-Бикареи Даурбеков ГIаз-Махьмадеи дуккха живописни полотнош язъяьй, цу даькъе атеистически темах лаьца массахк картина а дуллаш («Маьт-лоама тIара ламазаш», «Дукха истий болчун дезале», «Кхалнах — зинкар деча хана» яхараш а кхыдараш а).

Кепатеха арадаьхача Л. П. Семенова балхаша вайга хьакхоачаю дIанхача замай меттел, хаьддача наьха а — 20—30-ча шерашкарча вай мехкахой оалаш, Хам беш кхайкаю цар маьхера этнографически фольклорни информаци эцара Iилманхошта гIо даьрий цIераш. Граждански тIема ханашкара Евлоев Инал (Аьхка-Юрт), Чаниев Борз (Паьлинг), Эльджаркиев Билал (Салги), Гулиев Паци (ГIули), сий долаш бола къоаной АхриевгIар Элжей Вибой (Фуртовг), Зауров Ардаган (Салги), Матиев Калой (Харпе), дуккха кхыбараш. Кепадетташ арадийнна Л. П. Семенова балхаш бахьан долаш йиц ца йолийташ юхейитай Iилманеи вайпеп — цар бераштеи берий бераштеи.

ГIалгIашкахьа даьча археолого-этнографически тохкамий Iилман сийле берригача мехка шерра дIаьржай. Царна теркам тIабахийтаб хьаьхкача коллекцейи гульяьча хIамайи цхьадола дакъа дIакхаьчача Москверча Пачахьалкхен исторически музее, Ленинградски Пачахьалкхен Эрмитаже. Цхьа бахьан доацаш дац. 1929 шера Московски университета студент Евгений Игнатьевич Крупнов — хургвола гIорваьнна археолог-кавказовед, профессор, Ленински преме лауреат — Л. П. Семенова экспедице вар. Леонид Петровичацара цун хьоашал кIоаргеи тешамеи Iилман хьоашал а хинна дIаэттад. ЧIоагIа кхеташ хинна ученик шийх хьехархочул тIехваьннавале а, из лоархIаши дег тIара дукхавезаши хиннав массаза а. Цхьа хазама яьлча, Е. И. Крупнова редакци а яь кепатехе арадоах Л. П. Семенова дуккха Iилман балхаш. ХьалхагIа хиннача студенто ше даьча археологически тохкамашка дIахокхухьаргда Л. П. Семенова баьча тохкама балха керттера лостамаш. Крупнова хьалхедаь специалистий-археологий керда юахалаш, цу даькъе Нохч-ГIалгIайчура дараш а, советски шерашка ГIалгIашкахьа эгтара хьалхарча археолого-этнографически экспедицена карагIдийнна доккхий хIамаш къоабалдергдолча уйланца кхетадаь да.

Бокъонца де доагIача тайпара даь хIама да, Iилманхо венначул тIехьагIа арабаьккха «Юкъерча бIаьшеренашкара ГIалгIайче» яха шийх башха-дика болх Евгений Игнатьевич Крупнова шийх хьехархо а доттагIа а хиннача Леонид Петровичъ Семеновна хетабар. Цу книжка тIара, дукхача кхычар тIара а санна, баркал оалаш волча дешачоа кIезига корадоагIаргдац «семеновски экспедицена» хиннараш могабеш аьнна дIайха дешаш.

ХIаьта Л. П. Семенов ше шийх вахара тIеххьарча денга кхаччалца ГIалгIайчен истори, этнографи, археологи, фольклор Iомадара тIавийрза хиннав. Пенсе тIа ше воллаше а (1951 шера денз), хьинаре дакъа лоац цо шийх дега езаш йола моттигаш тахкарца ювзаенна йолча ерригача Iилман мероприятешка. 1956 шера вайзар сона Леонид Петрович, хIаьта цу хана денз дицлургдоацаш дег чу дижар цун хьинар, сайца — цхьоалагIча курсерча студентаца беседа еча хана ше каралаьпача гIулакха цун мутIахьа хилар. Тамаш а яц: деш хинна къамаьл вайнаьха края лоаман даькъа тIарча ширача моттигех, къахьегам дукха безача, майрача, курача нахах, моттигерча чоалханеча исторически процессах чакх а бувлаш хьабоагIача хана дуккха къамаш дахача Россе кхыча халкъашцарча цхьоагIон наькъа тIа а баьнна, шоашта алхха нийсен перспективнии кхел хержача нахах ма дарий!

1959 шера бIаьстаи юхье дунен чура дIавахав Леонид Петрович... Духхьал ше шаьхха валале цхьа ди хьалхагIа мара доацаш тIавийрза болх беш хиннав из гIалгIай эгтара хьалхарча тохкамхочун-краеведеи просветителеи Ахриев Чаха баьча балха мах бара хетаяьча статьян кулгайоазон тIа. Цу хана, шеко йоацаш, даганха ма хургийн цунна эгтара хьалхара гIалгIай Iилманхо хьалкхийнача Фуртовга гонахьара моттигаш: уйланца безам биаь хургба ЖIайрахен чIожерча — ГIалгIайчен историко-Iалама хозленех. Ишта каст-каста даганха хургда 1925 шу, цIаккха а дIа ца къасташ шийх дег чу йижача ГIалгIайчевца Iилманга гIоллеи шийгтареи хьоашал тоссаденна ха...

В. ВИНОГРАДОВ,
профессор, РСФСР-ен НГIАССР-ен Iилман заслуженни деятель.

Дешархошта — нравственни кхетам

ШОАШ БАХАРГБОЛАШ КИЙЧБАРА...

Кагий нахи мехкарийи шоаш бахаргболаш нравственни кийчбар школа керттерча декхарех цаI да. Дешархошта нравственни кхетам балара, марксистско-ленински мировоззренех уж кхебара декхараш тха школе кхоачашду, эгтара хьалха гуманитарни естественно-математически циклах дола предметаш Iомадеча юкъагIа.

Масала, Э. А. Арчаковас, Х. М. Дзауровас, кхыча хьехархоша шоай урокаш дешархошта езалургйолча, коммунистически морало ма яххара йола уйлаш, тешам; оамал царна дег чу йоссаергйолча тайпара кийчъю. 8-ча классе А. С. Пушкина «Евгений Онегин» яха роман, доттагIалахи безамахи йола лирически стихаш Iомаеча хана хьехархочо Х. М. Дзауровас белгалдоах, безам йхар — дикахетар, ираз луш, вахар дIаьхийдеш йола башха-дика уйла хилар. Цу темах йола урокаш къаьстта чIоагIа теркам тIаозаш хул. «ТIоми машари» яха Л. Н. Толстоя роман Iомадеча хана дешархоша къестаду дикадари водари, Iаламцара сага гIулакхаш, бокъонца йола сага дикал, сага безама, доттагIала, дезала юкъмоттигий нравственни лардаш сенах латт, вахара маIан сенах латт. «Хьаькъалгара ена гIайгIа» яха А. С. Грибоедова комеди Iомаеча хана вахара айпаш гоама хила, сага хоза уйлаш дукха еза Iомаду хьехархочо бераш.

А. А. Фадеева «Къона гварди» яха роман Iомадеча хана хьехархочо Э. А. Арчаковас къаьстта уйла тIайохийт наьнеи дайи образашта, дешархошта хьалхашка укх тайпара хаттараш оттаду:

— Шоай даьшта-ноаношта халo тIакхаьчача — из теркалдой оаш? Сага халахетар хилча — халахета, эшача — новкъостал де хой шоана?

Безам тIабодаш я школе еш йола поэтически пятиминуткаш. Урокашка А. С. Пушкина, Н. А. Некрасова, Т. Г. Шевченко, безамах, тешамах, мутIахьалах дувцаш болча кхыча авторий стихаш ек.

Юххьанцарча классий хьехархоша М. Аушевас, Х. Озиевас еша хорж дезалера юкъмоттиг (дезалхой декхараши царна юкъера гIулакхаши, массанена а болча пайданна боккхагIчар хьега къа, советски дезала быт) йовзара дешархошта новкъостал деш йола материалаш.

Социалистически обществе саг яр-яхареи дезалеи экономически ларда, чIоагIа, нравственни унахцIена дезал хьахилийтараи лелабараи хьалхара вай мехка хIара гражданина бехктокхама социальни лоархIам бовзара гIо ду историех, обществоведенех. Советски паччахьалкхени праваи ларддех лаьца Я. Зурабова телача урокий нийсача идейни лостамо, кIоаргача эмоциональни чулоацамо.

Культура дешаш, Iилманхой, художникий, композиторий вахари творчествои Iомаеча хана Iилман культураи даькъе царна карагIдаьннараш дайза ца Iеш, дешархошта йовз цар дезалашкара юкъмоттигаш а. Дешархой самоуправлене лоархIам лакхбара активаца цхьана хан-ханнахьа самопроверкаш ю пионерски отрядий балха. Цу хана кхувшбоагIараша отчет лу шоаш мишта деш хойташ енна ца Iеш, общественни поручениеш мишта кхоачашъю, коллектива гIулакхашка мел дакъа лоац дувцаш а.

Дешархошта нравственни уйла дег чу йоссаяра доккха новкъостал ду школа комсомольски организаце. Кагийча нахан мехкараштеи юкъерча юкъмоттигах дола дешаш дувца увттаду комсомольски собранешкеи комсомола комитета заседанешкеи.

Iалаьмате боккхача лоархIаме ба школе классни боацаш бу болх. Къаьстта шаьра гуш хул из «Сох лаьце дувцал сона», «Новкъостий характеристикаш ювц вай», «Со, вай, коллектив» яхача темаех лаьца классни сахьаташ доахача, собранеш, диспуташ еча хана. Сабарах, хIамах сакхувш хиларах, доттагIалаи безамаи тешаме хиларах дола литература коллективни дешилга вIашт1ехьдоакхх комсомольцаша.

ХьатIакхувча ноахала кхетам балареи дешар хьехареи гIулакхa доккха новкъостал ду школьни библиотеко а. Эшаш дола литература хорж библиотекара П. Кодзоевас, беседаш, диспуташ, читательски конференцеш ю.

Т. КОДЗОЕВА,
Назрановски района ТIой-Юртарча № 2 йолча юкъерча школа классни боацача балха организатор.

«Цу деной сийле йоврггьяц»

Цу девизах къа а хьегаш накъаболх Сунженски районерча библиотекай болхлой Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара. Тайп-тайпара формаш йолаш да цу лостамагIа цар дер. Школай дешархошца, промышленни предприятей, боахамий къахьегамхошца цхьана чакхйоах хала шераш дагадохийташ, машар лорабара тIахьехаш йола мероприятеш. Къаьстта а теркам тIабохийт тIема хана вай халкъо, цун мехкараша, къонгаша гойта турпала гIулакхаш кхувш йоагIача тIехьенна дIадовзийтара. Районни библиотека чуйоагIача юрташкарча ерригача филиалашка кийчъяьй тIемах дувцаш долча литература выставкаш, цун обзораш ю.

Дукха ха йоацаш районе чакхдаьлар тIемах долча книжка кIира. Орджоникидзевскерча кинотеатре гойтар маршалах Жуковх дола документальни кинолента, из дIадоладалале гулбеннараша хьалхашка сийлахьйоккхача Котало маIан мел доккха да дувцаш къамаьл дора районни библиотека книжкаш дешараштa гIулакх деча отдела заведующе И. Карамушкинас.

— Алхха библиотекашка кийчъянь Iац тIема тематикал долча литература выставкаш, — йоах библиотека методиста М. Гандаровас. — Стационарни йоацача отдела болхлочо М. Албаковас каст-каста кхухь шоаш кийчъянь выставнаш боахамашка, предприятешка, школашка, цар обзораш ю.

Цу тайпара, «Хатынь — чов а гIайгIа а» яха выставка хиннай XX партсъезда цIерагIча колхозе, «Путь к коммунизму» яхача боахама къахьегамхоша уйла тIа а йохийташ ладийгIар «Даьхе, Iа хьабена никъ сийлахьа ба» яхача обзорага.

«Денала урок» — кхувш йоагIача тIехьенна патриотически кхетам луча даькъе дика лар юта форма а хинна дIаэттай. Цох пайда ца эцаш бац библиотекараш. № 5 йолча Троицкерча берий библиотека филиале цу дийнахьа дукха бераш гулденнадар. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннача И. А. Линовца, К. И. Чибалинца вIашагIкхетар чакхдаккха дагахьа. ТIема ветеранаша денал долаш, майра хила. Даьхе дукха езаш хила Iомабеш чакхъяьккхар денала урок.

«Турпалал ювца мугIараш» — ишта цIи йолаш яр Троицкерча дукхача наха дакъа лаьца поэтически сайре. Юртарча № 14 йолча библиотека цIеношка йийкар тIем тIа хиннача салтий тетрадаш тIара стихаш, тIем тIара цIа ца боагIаш бисараша дезалашка яздаь письмош дийшар. Библиотека заведующе Г. Буняевас дог тохадолийташ еш къонахчал гойтача. Даьхе лораеш лаьттача поэтий Джалила, Исаковске, Твардовске произведенеш.

Районерча библиотекай болхлоша кхы а дукха де лерхI Коталон 40 шу дизара накъаболхаш. Цу дерригне а керттера чулоацам ба тIема кхайкаеш йола вий, маьрша вахар хестадар, тIехье патриотически дог-уйла долаш, даьй традицешта тешаме йолаш хьалкхеяр.

С. АРЧАКОВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Республика экранаш тIа

«ХУРГДАР ХА ВАЙНА ДИЛЛАДАЦ»

Цхьайолча хана хеталу вахаре хулаш дола цхьаккха хIама цIаккха хувца йиш йолаш дац-кх, аьле. Бакъда, Тютчева стихотворенецара «Хургдар ха вайна дилладац» яха мугI вай хIара деннарча гIулакхашца бувзам болаш бац. Ишта хет московски кинематографисташа даьккхача укх кердача фильма керттерча турпала а.

...Шийх шовзткъа шу даьннача хана архитектора Нестеров Сергея гIайгIане итог ю шийх вахара: цун уйлаш кхоачашхиннаяц. Цо яьха проекташ кабинете демаша а йиза яда. Дезала кхуврч а вIаштIехьа баьннабац цун. ХIаьта из талант йолаш а дег тIара шийх болх безаш а ва, бакъда..., ма дика а да кхоана хургдар вайна ца ховш...

Фильма событеш дIайолалу карьерист а вокха делец а волча Прошина хIалакьяь проект института зе ца хилийтар духьа кIалхаръяккха, аьна Нестеровна тIадуллача хана. Ше хьожаваьча командировкера дика хIама дахьаргда аьнна хеташ вац Нестеров. Ца ваха дагахьа ва из цига, бакъда, из ваха везаш йола город, цун къона шераш дIадахa моттиг я. Цига деша а ваьгIав из, мабарра бола боккха безам а байзаб цунна... Бакъда, вахаро чоалхане гола а теха ер гаьна воал. Амма, юха а аьттув боал: Ольгайна вIашагIкхет, керда йоккха проект комиссе чакхйоалийт. ХIанз вахаро кхоачашдаьд селхан цхьаннепа а хургдий ца ховш хиннар. ХIаьта Нестеровгара эшаш хIама дац — денал мара. Кольцов Витале даьккхача цу фильма керттера роль ловзаю цIихезача актера Г. Тараторкина, фильме дакъа лоацаш ба Людмила Савельева, Евгений Киндинов, Наталья Варлей, Вацлав Дворжецкий, Любовь Соколова, кхыбараш.

«МЕРЗА СОК БАЬЦА ЮККЪЕ Я»

Ишта цIи тиллай шоай кердача фильмах казахски кинематографисташа. Дийтта шу даьннача дешархочун Сюйрика шийна чу битача хьалхарча безама исторех латт фильма сюжет. Шийх даьца-наьнаца йоккха йоацача казахски городе яхаш я из. Вайна из йовз ахкан каникулий тIеххьарча денношка. Шийх классерча дешархошца цхьана хи чу лувчаш, велосипед хехкаш, салоIаш я из. Массаза а цулна уллув ва Марат. ХьатIаотт цхьоалагIа сентябрь. Классе Наташа яха керда йиIиг йоагIа. Цу дийнахьа денз дIаболалу Сюйрика бала.

Фильма автораша режиссера А. Альпиева; сценариста З. Ергалиевас, С. Бодрова хьагойт зIамигача сага нравственни оамал хьа мишта хул, вахара закономерносташ а нах а мишта хьабовз, хьалхарча безамо; цо хьо дIакхоссаро кхувш воагIача сага дог мишта доагаду. Сюйрика роль ловзаю Омарова Гульшата.

«ЙОККХАЧА АВТОМОБИЛАЦА ХИННА ПРИКЛЮЧЕНИ»

Из кинокомеди яьккхай немецки кинематографисташа. ...ЧIоагIа автолюбитель волча болхлочун Бляшке дезале шола ши бер ду. Дерригаш диъ бер хул цар. Царна хала хул тишача зIамигача «Трабанте» чу шоай багаж а жIали а тIехьа чуховша. ЦIендас йоккхагIа машен эца лоархI. Новкъосташа могаду цунна дарегIа «Чайка» а ийце из тоаелга. Бакъда, фуннагIа хуле а, аьнна, министргара пурам дех машен лелаяйтара. Из цуна дала а лу...

Цу хIамашкара дIайолалу «Чайка» да юкъехьош йола сакъердаме приключении беламе ситуацеши.

Из фильм оттадаьд режиссера Роланд Эме.

Керттера ролаш ловзаю бовзаш болча немецки актераша Барбара Диттусеи Мартин Треттауи.

В. КОВАЛЕВА.

№ 3 йола «Агитатора блокнот»

Кепа а теха араяьннай КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргIанара номер. Из хьаеллалу «Массава а — хоржамашка!» яхача редакционни статьяца.

«Нах тIахьехаш дола лектора дош» яхача рубрикана кIала я КПСС Нохч-ГIалгIай обкома лектора А. Горшкова язъянь «Нахаца дийна бувзам лоаттабеш хилча» яха корреспонденци.

23 феврале вай мехко дездергда Советски Эскареи ТIема-Форда Флотеи ди. Цунна хетаянь я республика военкомата болхлочо А. Алефиренкос «Эшалургйоацаши легендарнии яр» яха материал. «Шийгара гойтача хьокхамца» аьннача рубрикаца я «Надтеречный» совхоза комсаш лелаеча Юсупова Зулпай балха гIулакхех дувцаш йола корреспонденци. Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашта хетаянь я «Гаргара Малхбоале: е машар а, е сатем а бац» яха П. Демченко статья.

ТЕЛЕВИДЕНИ

7 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».

8.35 — «Путешественниккий клуб».

9.35 — Ашараш локх СССР Паччахьалкхен академически симфонически оркестра солистий ансамбла.

10.00 — «ЗIамига трагедеш». Телевизионни художественни фильм, 2-гIа сери.

11.10 — «Кердадараш».

14.30 — «Кердадараш».

14.50 — Телевизионни документальни фильмаш: «Мишта юхаденаргда вай дош», «Эрий уллача аренах кхел хургйолаш...».

15.45 — Московски областерча Видное яхача города халкъа инструментий оркестра выступлени.

16.00 — «Кердадараш».

16.05 — «Саг лаьтта да ва».

17.05 — «Шахматни школа». «КIай ладья».

17.35 — «...Ялхайтта шу даьнеи боккхагIеи.

18.15 — Миллионий ленински университет. «Ши дуне — ши политика».

18.45 — «Тахан дунен тIа».

19.00 — Мультфильм. «КIайча шанах бола фаьлг».

19.10 — «Выборски оагIув». Художественни фильм (1938).

21.00 — «Ха».

21.35 — Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Уж наькъаш вай дицдалийта йиш яц». Поэзи. С. Наровчатов.

22.10 — «Алибек Днишев» яхача фильма-концерта премьера.

22.55 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.

8.15 — «Сийнача кхай тIара цIе зизаш». Телевизионни документальни фильм.

8.35, 9.35 — Юкъара биологи, 10-гIа класс.

9.05, 13.15 — Испански мотт.

10.05 — ПТУ дешархошта. Обществоведени. Дуне материалиста бIаргашца.

10.35, 11.40 — Физика, 9-гIа класс.

11.05 — «Эрсий метта къамаьл».

12.10 — Природоведени, 4-гIа класс.

12.30 — Т. Табидзе поэзи.

13.45 — «Отставнера полковник». Субтитраш дола художественни фильм.

15.10 — «Кердадараш».

17.10 — «Молчанов улицагIара Молчанова». Телевизионни фильм.

17.40 — Юрта боахама болхлошта. Кинопрограмма.

18.40 — Хьайбаш лeладар — ударни фронт. «Хьайбаш IагагIа дахара тIахьожам лоаттабеш да» (нохчий меттала).

19.10 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».

19.30 — «Лениниана», Х. Нурадилова цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен драматически театра спектакль (нохчий меттала).

20.10 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».

20.30 — «Лениниана» яхача спектакла дIахододар (нохчий меттала).

21.00 — «Ха».

21.35 — «ЗIамига трагедеш». Кхаь серех дола телевизионни художественни фильм, 3-гIа сери.

23.00 — Гитарни музыка концерт. Ленинградера передача.

23.15 — «Кердадараш».

8 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».

8.35 — СССР Лаккхьарча Совета депутатаца, РСФСР-а служенни гIишлонхочуна, «Астраханьрыбстрой» яхача треста комсомольско - къоначар бригадна бригадирачунца, Кобилонца, ПТУ дешархой вIашагIкхетар.

9.20 — «Гаьнарен юхереи иллаш».

10.10 — «ЗIамига трагедеш». Телевизионни художественни фильм, 3-гIа сери.

11.20 — «Кердадараш».

11.40 — «Кердадараш».

14.50 — Пачхьалкхан турпала-ан тифашиста Денга. Документальни фильмаш: «Ялхайтта шу даьнна а бацар уж», «Вася Коробко».

15.25 — «Эрсий метта къамаьл».

15.55 — А. Берг — «Воццек» яхача операцара кхо фрагмент. Австрийски радиои телевидени оркестра дIалокхаш.

16.15 — «Кердадараш».

16.20 — «Московски комсомола гIулакхаш».

17.05 — Фаьлг болча хьоашалгIа. «Гуйран гургалаш».

18.45 — «Тахан дунен тIа».

19.05 — Машара коталон бахьан йола цхьоагIо. СССР, США, Великобритане паччахьий Крымски (Ялтински) конференци хинна 40 шу дизарга.

20.00 — Фигурни хьисаперча хехкабаларах йола Европа чемпионат. Кхалнах. Произвольни программа. Швецера передача.

21.00 — «Ха».

21.45 — «Музыкацара супа безам...» Раймонда Паулса произведенеех йола эстрадни спектакль.

23.20 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.

8.15 — «Волынски хьуи тамаш». Документальни фильм.

8.35, 9.35 — Географи, 8-гIа класс.

9.05, 13.10 — Английски мотт. Хьеха 1-гIа шу.

10.05 — ПТУ дешархошта. Юкъара биологи. Вахар духдоалача (Вахар хьахиларах йолча теорех).

10.35, 11.40 — Истори, 7-гIа класс. Степан Разина кулгалдеш хинна крестьянски тIом.

11.05 — Э. Багрицке поэзи.

12.10 — Л. Н. Толстой, «Бал хинначул тIехьагIа», 7-гIа класс.

12.40 — Эстетически кхетам балар. Театр искусства тайпа санна.

13.40 — «Дийна дагабоалам». ТIема ханарча шерий публицистика.

14.30 — Юхан Смуул. Произведеней оагIонаш тIа гIолла.

15.15 — «Кердадараш».

16.50 — «Лусине». Телевизионни фильм.

17.15 — Техника — кийча хилара линейка тIа. «Назрановский» совхоз (гIалгIай меттала).

17.30 — «ЦIа». Документальни фильм.

18.00 — Подшефни стройне. Аргунски маькхапродуктай завод (нохчий меттала).

18.30 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».

18.50 — Коллективни подряда — ферме бода никъ. Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министра заместителя Х. У. Таиаева выступлени.

19.00 — «Вайн ди».

19.30 — «Ритмически гимнастика».

20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».

20.15 — «Мамай школа».

20.40 — «Оптика тамашаш». Документальни фильм.

21.00 — «Ха».

21.45 — «Ольховский гIайре». Лоацаметражйола телевизионни художественни фильм.

22.30 — Баскетболах йола СССР чемпионат. МаIа нах. «Жальгирис» — ЦСКА.

23.10 — «Кердадараш».

РАДИО

7 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

8.25 — «Сердало» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).

8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).

8.36 — Концерт (гIалгIай меттала).

11.15 — «Пятилетка йизза кхоачашъергья». Беседа (эрсий меттала).

11.30 — «Болараш лаьгI ца деш». Корреспонденци (гIалгIай меттала).

11.45 — «Эффективность а дикал а бахьан» (эрсий меттала).

15.15 — Музыка (нохчий меттала).

17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).

17.16 — «Керда обрядаш — вахаре» (гIалгIай меттала).

17.31 — Концерт (эрсий меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

18.30 — «Фермера Iа» (гIалгIай меттала).

18.40 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — Арменерча искусства мастерий концерт.

17.48 — Лирически иллеш.

18.18 — Новкъостий ашараш.

18.34 — Димаева Умара произведенеш.

8 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).

8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).

8.36 — Йовзаш йолча музыка концерт (эрсий меттала).

11.15 — «Бригадни подряда эффект» (гIалгIай меттала).

11.30 — «Халкъа инструменташ ек» (нохчий меттала).

11.45 — «Iа бирса экзаменатор да» (нохчий меттала).

15.15 — Хоржамашта накъадолхаш. «Ираз дахьа закон» (гIалгIай меттала).

15.35 — Реклама (эрсий меттала).

17.15 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).

17.16 — «Ди — идеологически къовсама юкъе». Беседа (гIалгIай меттала).

17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

18.30 — Сийлахь-йоаккхача Коталон 40 шу дизарга. «Цар лорабаьб Даймохк» (гIалгIай меттала).

18.40 — «Вахара кеп — советски» (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — Рахманинова музыка дIалокхараш.

17.42 — Ашараш лекхача нагирхой концерт.

18.26 — Художественни самодеятельноста доакъошхой концерт.

Тахан республикеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, наькъашка ша билла а йолаш, малхбузехьара секунда 3 — 8 метр сиха мух а болаш, фегара температура 2 — 7 градус шелал а йолаш ха хила мег.

Кхоанеи ломмеи кхаьла а йолаш, наг-нагахьа лоа а делхаш, бе-беча оагIонашкахьара секунда 3 — 7 метр сиха мух а болаш, фегара температура бийсашка 6 — 11, деношка 1 — 6 градус шелал а йолаш ха латта тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретаран — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64; корректорсе — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

СФ00050. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 689.